

Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
PAOLO MENGOZZI
30 päivänä toukokuuta 2017¹

Asia C-122/16 P

**British Airways plc
vastaan**

Euroopan komissio

Muutoksenhaku – Kilpailu – Kartellit ja muut yhteistoimintajärjestelyt – Valituksen tutkittavaksi ottaminen unionin tuomioistuimessa – Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 21 artiklan toinen kohta ja 56 artiklan toinen kohta – Vaatimusten hylkäämisen käsite – Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 169 artiklan 1 kohta ja 170 artiklan 1 kohta – Ne ultra petita -periaate – Oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvan perusteen ottaminen huomioon omasta aloitteesta – Perustelujen puutteellisuus – Euroopan unionin tuomioistuinten kumoamisvallan rajat – Tehokkaan oikeussuojan periaate

1. Rajoittaako ne ultra petita -periaate Euroopan unionin tuomioistuinten kumoamisvaltaa silloin, kun unionin tuomioistuimet ottavat oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvan perusteen huomioon omasta aloitteestaan? Vai voivatko unionin tuomioistuimet – tai onko niillä jopa velvollisuus – edellä mainitusta periaatteesta poiketen päätyä tällaisessa tapauksessa oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvan perusteen hyväksymisestä johtuviin oikeusvaikutuksiin ja ylittää tarvittaessa asianosaisten vaatimukset?

2. Lähinnä näistä perustavanlaatuisista kysymyksistä on kyse käsiteltävässä asiassa, joka koskee valitusta, jossa British Airways plc (jäljempänä BA) vaatii kumoamaan 16.12.2015 annetun unionin yleisen tuomioistuimen tuomion British Airways v. komissio² (jäljempänä valituksenalainen tuomio).

3. Tämän asian konteksti on melko erityinen. BA nosti unionin yleisessä tuomioistuimessa osittaisen kumoamiskanteen komission 9.11.2010 antamasta päätöksestä (K(2010) 7694 lopullinen), jossa BA:lle määrättiin seuraamuksia sen osallistumisesta kilpailua rajoittavaan kartelliin lentorahdin alalla (jäljempänä riidanalainen päätös).³ Unionin yleinen tuomioistuin ei kuitenkaan tutkinut ainuttakaan BA:n kanteessa esitetyistä perusteista vaan totesi viran puolesta, että riidanalaisen päätöksen perustelut olivat puutteelliset, minkä takia päätös oli kokonaisuudessaan lainvastainen. Unionin yleinen tuomioistuin katsoi kuitenkin ne ultra petita -periaatteen rajoittavan sen toimivaltaa, joten se kumosi kyseisen päätöksen BA:n osalta vain siltä osin, mitä BA oli vaatinut osittaisessa kumoamiskanteessaan. BA riitauttaa valituksessaan tämän lähestymistavan ja katsoo, että unionin yleisen tuomioistuimen olisi pitänyt kumota riidanalainen päätös kokonaisuudessaan.

1 Alkuperäinen kieli: ranska.

2 T-48/11, ei julkaistu, EU:T:2015:988.

3 SEUT 101 artiklan, ETA-sopimuksen 53 artiklan sekä Euroopan yhteisön ja Sveitsin valaliiton lentoliikennettä koskevan sopimuksen 8 artiklan mukaisesta menettelystä 9.11.2010 tehty komission päätös (Asia COMP/39258 – Lentorahti).

4. Nyt käsiteltävässä asiassa unionin tuomioistuimella on tilaisuus täsmentää unionin tuomioistuimille annetun toimivallan laajuutta tilanteissa, joissa ne ottavat laillisuusvalvontaa harjoittaessaan omasta aloitteestaan huomioon oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvan perusteen.

5. Käsiteltävä asia tuo esiin jännitteen sellaisten perustavanlaatuisen mutta joskus keskenään vastakkaisten vaatimusten välillä, jotka jokaisen oikeusjärjestyksen on täytettävä: yhtäällä on laillisuusvaatimus, jonka perusteella unionin tuomioistuimilla on toimivalta/velvollisuus ottaa oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvat perusteet huomioon omasta aloitteestaan, ja toisaalla on oikeussuhteiden vakautta koskeva vaatimus, jota on tarkasteltava käsiteltävän asian erityisissä olosuhteissa suhteessa määräämisperiaatteeseen, johon ne ultra petita -periaate liittyy erottamattomasti.

6. Vastataksaan käsiteltävässä asiassa esillä olevaan perustavanlaatuisen kysymykseen – jota ennen on kuitenkin tarkasteltava vähemmän ilmeisiä kysymyksiä BA:n tekemän valituksen tutkittavaksi ottamisesta – unionin tuomioistuimen on löydettävä oikeanlainen tasapaino edellä mainittujen vaatimusten välille tarkastelemalla erilaisia asiaan vaikuttavia periaatteita rinnakkain.

I. Asioiden tausta ja riidanalainen päätös

7. Deutsche Lufthansa -konserniin kuuluvat yritykset esittivät vuonna 2005 sakkoimmunitteettia koskevan hakemuksen,⁴ minkä seurauksena Euroopan komissio käynnisti tutkinnan kilpailua rajoittavista menettelytavoista lentorahtimarkkinoilla.

8. Tutkinnan seurauksena komissio antoi 9.11.2010 riidanalaisen päätöksen, joka oli osoitettu BA mukaan luettuna 21 liikenteenharjoittajalle.

9. Kyseisessä päätöksessä komissio totesi, että osallistuessaan lentorahtipalveluista perittävien hintojen tiettyjen osatekijöiden yhteensovittamiseen⁵ BA ja eräät muut lentoyhtiöt olivat rikkoneet SEUT 101 artiklaa, Euroopan talousalueesta 2.5.1992 tehdyn sopimuksen (EYVL 1994, L 1, s. 3) 53 artiklaa sekä Euroopan yhteisön ja Sveitsin valaliiton lentoliikennettä koskevan sopimuksen, joka allekirjoitettiin Luxemburgissa 21.6.1999 ja hyväksyttiin yhteisön puolesta seitsemän sopimuksen tekemisestä Sveitsin valaliiton kanssa 4.4.2002 tehdyllä neuvoston ja, tiede- ja teknologiayhteistyötä koskevan sopimuksen osalta, komission päätöksellä 2002/309/EY, Euratom (EYVL 2002, L 114, s. 1), 8 artiklaa. Tällä perusteella komissio määräsi BA:lle 104 040 000 euron suuruisen sakon.

II. Menettely unionin yleisessä tuomioistuimessa ja valituksenalainen tuomio

10. BA nosti 24.1.2011 unionin yleisessä tuomioistuimessa kanteen, jossa vaadittiin riidanalaisen päätöksen osittaista kumoamista.⁶ BA vetosi kanteensa tueksi seitsemään perusteeseen. Qantas Airways Ltd. -lentoyhtiötä lukuun ottamatta kaikki muutkin riidanalaisen päätöksen adressaatit nostivat kyseisestä päätöksestä kanteen unionin yleisessä tuomioistuimessa.

11. Prosessinjohtotoimena unionin yleinen tuomioistuin kehotti asianosaisia esittämään huomautuksensa mahdollisesta ristiriidasta riidanalaisen päätöksen perusteluiden ja sen päätösosan neljän ensimmäisen artiklan välillä.

⁴ Sakkoimmunitteettia koskeva hakemus perustui sakoista vapauttamisesta ja sakkojen lieventämisestä kartelleja koskevissa asioissa annettuun komission tiedonantoon (EYVL 2002, C 45, s. 3).

⁵ Menettelyt, joista seuraamukset määrättiin, liittyivät kilpailunvastaiseen yhteydenpitoon polttoainelisien ja turvallisuuslisien käyttöönottamisessa sekä kyseisiä lisiä koskevien provisioiden maksamisessa (ks. valituksenalaisen tuomion 5 kohta).

⁶ Unionin yleisessä tuomioistuimessa nostamassaan kanteessa BA vaati erityisesti riidanalaisen päätöksen kumoamista siltä osin kuin siinä todettiin BA:n osallistuminen provisioiden maksamatta jättämiseen, BA:n osallistuminen kilpailusääntöjen rikkomiseen 22.1.2001–1.10.2001 ja kyseinen rikkominen Hongkongin, Japanin, Intian, Thaimaan, Singaporen, Etelä-Korean ja Brasilian osalta sekä määrättiin BA:lle sakko.

12. Unionin yleinen tuomioistuin antoi valituksenalaisen tuomion 16.12.2015.⁷

13. Valituksenalaisessa tuomiossa unionin yleinen tuomioistuin muistutti ensinnäkin, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan perustelujen puuttuminen tai riittämättömyys merkitsee SEUT 263 artiklassa tarkoitettua olennaisten menettelymääräysten rikkomista, jota on pidettävä sellaisena oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvana perusteena, jonka unionin tuomioistuimet voivat ottaa tai niiden pitää ottaa huomioon omasta aloitteestaan.⁸

14. Lisäksi unionin yleinen tuomioistuin katsoi BA:n esittämiä seitsemää kanneperustetta tutkimatta, että riidanalaisen päätöksen perustelut olivat ristiriidassa sen päätösoosan kanssa⁹ ja että jopa kyseisen päätöksen perusteluissa oli merkittäviä sisäisiä ristiriitaisuuksia.¹⁰

15. Unionin yleinen tuomioistuin totesi myös, että riidanalaisen päätöksen sisäiset ristiriitaisuudet olivat loukanneet BA:n puolustautumisoikeuksia, koska niiden takia BA ei voinut ymmärtää todetun rikkomisen tai todettujen rikkomisten luonnetta ja laajuutta, ja estäneet unionin yleistä tuomioistuinta harjoittamasta laillisuusvalvontaansa.¹¹

16. Tämän analyysin perusteella unionin yleinen tuomioistuin totesi, että riidanalaisen päätöksen perustelut olivat puutteelliset.

17. Unionin yleinen tuomioistuin katsoi kuitenkin, että koska unionin tuomioistuimet eivät voi ratkaista asiaa ultra petita eivätkä ne saa kumoamisesta päättäessään ylittää sitä, mitä kantaja on vaatinut, perustelujen puutteellisuutta koskeva toteamus ei voinut kyseisessä asiassa johtaa riidanalaisen päätöksen kumoamiseen kokonaisuudessaan BA:n osalta.¹²

18. Valituksenalaisen tuomion 90 kohdassa unionin yleinen tuomioistuin tosin totesi BA:n väittäneen istunnossa, että unionin yleinen tuomioistuin voisi kumota riidanalaisen päätöksen kokonaisuudessaan sillä perusteella, ettei kyseisen päätöksen päätösosa vastannut sen perusteluja. Unionin yleinen tuomioistuin katsoi kuitenkin, että vaikka voitaisiin olettaa, että BA on ilmaissut implisiittisesti halunsa muuttaa vaatimuksiaan ja vaatinut istunnossa kyseisen päätöksen kumoamista kokonaisuudessaan omalta osaltaan, vaatimusten muuttaminen on sallittua vain, jos tiukat selkeyttä ja sisältöä koskevat edellytykset täyttyvät ja se tehdään muodollisesti ja jos riidanalaisen päätöksen perustelujen puutteellisuus ilmenee itse päätöksestä eikä sitä voida pitää sellaisena oikeudellisena seikkana ja tosiseikkana, joka olisi ilmennyt kirjallisen käsittelyn aikana.

19. Tässä tilanteessa unionin yleinen tuomioistuin kumosi riidanalaisen päätöksen vain siltä osin kuin mitä BA:n kannekirjelmässä vaadittiin.¹³

20. Komissio antoi 17.3.2017 uuden päätöksen kilpailua rajoittavasta kartellista, josta oli määrätty seuraamuksia riidanalaisessa päätöksessä. Tässä uudessa päätöksessä lausutaan BA:n osalta uudelleen niistä riidanalaisen päätöksen osista, jotka oli kumottu valituksenalaisella tuomiolla.

⁷ Valituksenalaisen tuomion antamispäivänä unionin yleinen tuomioistuin antoi ratkaisunsa muidenkin kartellista epäiltyjen liikenteenharjoittajien nostamista kanteista, joissa niin ikään riitautettiin riidanalainen päätös. Kaikissa näissä tuomioissa unionin yleinen tuomioistuin kumosi kokonaisuudessaan päätöksen siltä osin kuin se koski kyseisen kanteen nostanutta lentoyhtiötä (ks. erityisesti tuomio 16.12.2015, Air Canada v. komissio, T-9/11, ei julkaistu, EU:T:2015:994).

⁸ Valituksenalaisen tuomion 29 kohta.

⁹ Ks. valituksenalaisen tuomion 41–70 kohta. Unionin yleinen tuomioistuin katsoi erityisesti, että riidanalaisen päätöksen perusteluissa todettiin yhtenä kokonaisuutena pidettävä jatkettu rikkominen, joka koski kaikkia kartelliin liittyviä yhteyksiä ja johon kaikki epäillyt liikenteenharjoittajat olivat osallistuneet, kun taas kyseisen päätöksen päätösosaa voitiin tulkita kahdella eri tavalla (ks. tarkemmin valituksenalaisen tuomion 61 kohta).

¹⁰ Valituksenalaisen tuomion 71–74 kohta.

¹¹ Valituksenalaisen tuomion 76–85 kohta.

¹² Valituksenalaisen tuomion 87 ja 88 kohta.

¹³ Valituksenalaisen tuomion 92 kohta ja tuomiolauselman 1 kohta.

III. Asianosaisten vaatimukset

21. BA vaatii valituksessaan unionin tuomioistuinta kumoamaan valituksenalaisen tuomion siltä osin kuin siinä kumotaan riidanalainen päätös ainoastaan BA:n ensimmäisessä oikeusasteessa nostamassa kanteessa esitettyjen vaatimusten osalta, kumoamaan valituksenalaisen tuomion tuomiolauselman 1 kohdan, kumoamaan riidanalaisen päätöksen kokonaisuudessaan sekä velvoittamaan komission korvaamaan nyt käsiteltävään valitukseen liittyvät oikeudenkäyntikulut.

22. Komissio vaatii, että unionin tuomioistuin hylkää valituksen ja velvoittaa BA:n korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

IV. Asian arviointi

23. BA vetoaa valituksensa tueksi kahteen valitusperusteeseen. Ensimmäisessä valitusperusteessaan BA väittää, että unionin yleinen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisen virheen katsoessaan, että ne ultra petita -periaate rajoittaa sen toimivaltaa. BA katsoo, että koska unionin yleinen tuomioistuin otti oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvan perusteen huomioon omasta aloitteestaan ja totesi riidanalaisen päätöksen kokonaisuudessaan virheelliseksi, sen olisi pitänyt kumota kyseinen päätös kokonaisuudessaan. Toinen valitusperuste esitetään toissijaisesti, ja se koskee Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 47 artiklassa vahvistetun tehokasta oikeussuojaa koskevan oikeuden loukkaamista.

24. Komissio esittää heti aluksi prosessinedellytysten puuttumista koskevan oikeudenkäyntiväitteen, jota on tarkasteltava ensimmäisenä.

A. Valituksen tutkittavaksi ottaminen

1. Valituksenalaisen tuomion liittäminen valitukseen koskevan vaatimuksen rikkominen

25. Komission mukaan valitusta ei voida ottaa tutkittavaksi, koska BA ei ole liittänyt valituksenalaista tuomiota valituskirjelmäänsä ja on siten rikkonut unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 168 artiklan 2 kohtaa.¹⁴

26. Tässä yhteydessä on todettava, että aiemmassa työjärjestyksessä määrättiin nimenomaisesti, että ”valituskirjelmään liitetään unionin yleisen tuomioistuimen tuomio, josta valitetaan”.¹⁵ Tällaisesta vaatimuksesta ei kuitenkaan enää määrätä nimenomaisesti 1.11.2012 voimaan tulleessa työjärjestyksessä. Viimeksi mainitun työjärjestyksen 168 artiklan 1 kohdan b alakohdassa määrätään ainoastaan, että valituskirjelmässä on ”mainittava unionin yleisen tuomioistuimen ratkaisu, josta valitetaan”, jotta unionin tuomioistuin voi yksilöidä kyseisen ratkaisun yksiselitteisesti.

¹⁴ Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 168 artiklan 2 kohdassa määrätään erityisesti, että muutoksenhakumenettelyssä sovelletaan työjärjestyksen 122 artiklan 1 kohtaa. Viimeksi mainitun määräyksen mukaisesti ”kannekirjelmään on tarvittaessa liitettävä [Euroopan unionin tuomioistuimen] perussäännön 21 artiklan [toisessa] kohdassa tarkoitettuja asiakirjat”. Perussäännön 21 artiklan toisessa kohdassa määrätään, että kanteeseen ”on tarvittaessa liitettävä säädös, jonka mitättömäksi julistamista pyydetään”.

¹⁵ Ks. 19.6.1991 tehdyn ja 31.10.2012 asti voimassa olleen unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 112 artiklan 2 kohta.

27. Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 168 artiklan 2 kohdassa viitataan työjärjestyksen 122 artiklan 1 kohtaan, jossa vuorostaan viitataan Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 21 artiklan toiseen kohtaan. Kahdesta viimeksi mainitusta määräyksestä ilmenee, että kanteeseen on ”tarvittaessa” liitettävä säädös, jonka mitättömäksi julistamista pyydetään. Mielestäni ilmaisua ”tarvittaessa” on tulkittava siten, ettei kanteen kohteena olevaa säädöstä ole tarpeen liittää kannekirjelmään, jos kyseinen säädös on helposti unionin tuomioistuimen saatavilla, ja teknologisen kehityksen ansiosta unionin yleisen tuomioistuimen tuomiot ja määräykset ovat sitä nykyään aina.

28. Tästä seuraa, että unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 168 artiklan 2 kohdassa ei edellytetä valituksenalaisen tuomion liittämistä valitukseen, joten komission ensimmäinen oikeudenkäyntiväite prosessinedellytyksen puuttumisesta on hylättävä.

2. Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 56 artiklan ja unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 169 ja 170 artiklan rikkominen

29. Komissio väittää toiseksi, ettei valitusta voida ottaa tutkittavaksi, koska se ei täytä Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 56 artiklassa ja unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 169 ja 170 artiklassa määrättyjä vaatimuksia. Ennen kuin analysoin näitä oikeudenkäyntiväitteitä, on kuitenkin tarkasteltava komission väitettä siitä, että vastauskirjelmä, jossa BA sai esittää vastineensa kyseisiin väitteisiin, on jätettävä kokonaisuudessaan tutkimatta.

a) Vastauskirjelmän tutkittavaksi ottaminen

30. Komissio katsoo, että perustelut, jotka BA esitti vastauskirjelmässään vastatessaan prosessinedellytyksen puuttumista koskeviin väitteisiin, muodostavat asian käsittelyn aikana esitetyn uuden valitusperusteen, minkä takia vastauskirjelmä on jätettävä kokonaisuudessaan tutkimatta.¹⁶ Komission mukaan BA väittää nimittäin valituskirjelmässään, että unionin yleinen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisen virheen, koska se ei tehnyt niitä oikeudellisia päätelmiä, joihin sen olisi pitänyt päätyä ottaessaan oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvan perusteen huomioon omasta aloitteestaan, mutta valittaa ensimmäistä kertaa vasta vastauskirjelmässään siitä, että unionin yleinen tuomioistuin hylkäsi BA:n istunnossa esittämän vaatimuksen, jonka mukaan riidanalainen päätös oli kumottava kokonaisuudessaan.

31. On muistutettava, että unionin yleinen tuomioistuin käynnisti asian käsittelyn aikana tarvittavan kuulemismenettelyn perusteesta, jonka se aikoi ottaa huomioon omasta aloitteestaan, ja pyysi asianosaisia ottamaan kantaa kyseiseen perusteeseen.

32. Valituksenalaisen tuomion 90 kohdasta ilmenee, että esittäessään istunnossa kyseistä perustetta koskevat perustelunsa BA väitti nimenomaisesti, että unionin yleinen tuomioistuin olisi voinut kumota riidanalaisen päätöksen kokonaisuudessaan.

33. Samassa valituksenalaisen tuomion kohdassa unionin yleinen tuomioistuin hylkäsi nimenomaisesti tämän BA:n vaatimuksen ja katsoi siis lähinnä, että kyse oli ”implisiittisestä” (unionin yleisen tuomioistuimen käyttämän ilmaisun mukaisesti) vaatimuksesta, jonka BA esitti vaatimustensa muuttamiseksi. Unionin yleinen tuomioistuin kumosi sitten riidanalaisen päätöksen osittain rajoittaen kumoamisen koskemaan BA:n vaatimuksia sellaisina kuin BA oli muotoillut ne kannekirjelmässään.

¹⁶ Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 190 artiklan 1 kohta ja 127 artiklan 1 kohta.

34. Valituskirjelmässään BA väittää, että unionin yleinen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisen virheen katsoessaan, että ne ultra petita -periaate rajoitti sen toimivaltaa käsiteltävässä asiassa. BA katsoo, että jos unionin tuomioistuimet ottavat oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvan perusteen huomioon omasta aloitteestaan, niiden olisi myös voitava päätyä kyseisen perusteen hyväksymiseen liittyviin oikeudellisiin seurauksiin, eli käsiteltävässä asiassa riidanalainen päätös olisi pitänyt kumota kokonaisuudessaan. BA katsoo, että unionin tuomioistuimilla on oikeus käyttää tällaista valtaa riippumatta asianosaisten vaatimuksista, eli BA:n mukaan unionin yleinen tuomioistuin olisi voinut käsiteltävässä asiassa kumota riidanalaisen päätöksen kokonaisuudessaan jopa siinä tapauksessa, ettei BA olisi esittänyt vaatimusta vaatimustensa muuttamiseksi.¹⁷

35. BA:n mielestä tästä seuraa loogisesti, että koska unionin yleisen tuomioistuimen olisi pitänyt joka tapauksessa kumota riidanalainen päätös kokonaisuudessaan ottaessaan kyseisen perusteen huomioon omasta aloitteestaan, päättely valituksenalaisen tuomion 90 kohdassa, jossa unionin yleinen tuomioistuin hylkäsi BA:n vaatimuksen riidanalaisen päätöksen kumoamiseksi kokonaisuudessaan, on virheellinen.

36. Tässä tilanteessa komissio ei voi pätevästi vedota siihen, että se, että BA väittää vastauskirjelmässään valituksensa kohteena olevan kyseisen vaatimuksen hylkääminen, muodostaa uuden valitusperusteen suhteessa valituskirjelmässä esitettyyn perusteeseen, joka koskee oikeudellista virhettä ne ultra petita -periaatteen soveltamisessa. Näin ollen väite, jonka mukaan vastauskirjelmää ei voida ottaa tutkittavaksi, on mielestäni hylättävä.

b) Valituksen yhdenmukaisuus Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 56 artiklan toisen kohdan kanssa

37. Komissio katsoo ensinnäkin, ettei valitus ole Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 56 artiklan toisen kohdan mukainen, koska BA:n vaatimuksia ei ollut hylätty kyseisessä määräyksessä tarkoitettulla tavalla. Koska unionin yleinen tuomioistuin hyväksyi BA:n vaatimukset sellaisena kuin BA oli esittänyt ne kannekirjelmässään, BA voitti täysin komission mukaan oikeudenkäynnin ensimmäisessä oikeusasteessa.

38. BA taas katsoo hävinneensä vaatimustensa osalta. Se toteaa väittäneensä nimittäin istunnossa – esittäessään perustelunsa perusteesta, jonka unionin yleinen tuomioistuin otti huomioon omasta aloitteestaan –, että riidanalainen päätös oli kumottava kokonaisuudessaan, ja unionin yleinen tuomioistuin hylkäsi tämän vaatimuksen valituksenalaisessa tuomiossa. Komission puoltama tulkinta menettelyllisistä säännöistä estäisi sitä osapuolta, johon tuomio, jonka unionin yleinen tuomioistuin on antanut omasta aloitteestaan huomioon ottamansa perusteen nojalla, vaikuttaa, saamasta tehokasta oikeussuojaa unionin tuomioistuimelta.

39. Muistutan heti aluksi, että Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 56 artiklan toisen kohdan mukaan ”muutosta [unionin tuomioistuimelta] voivat hakea kaikki asianosaiset, joiden vaatimukset on kokonaan tai osittain hylätty. – –”

40. On kuitenkin todettava, että perussäännön 56 artiklan toisen kohdan ranskankielinen toisinto eroaa englanninkielisestä toisinnosta, ja käsiteltävässä asiassa oikeudenkäyntikieli on englanti. Ranskankielisen toisinnon mukaan kantaja voi hakea muutosta, mikäli hänen esittämänsä ”vaatimukset on hylätty” (succombé en ses conclusions), kun taas englanninkielisessä versiossa edellytetään, että kantaja on ollut ”unsuccessful – – in its submissions”. Perussäännön ranskankielisessä toisinnossa käytetään siis ilmaisua ”conclusions”, joka vastaa unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 168 artiklan 1 kohdan d alakohdassa, 169 artiklan 1 kohdassa ja 170 artiklan 1 kohdassa käytettyä ilmaisua, mutta englanninkielisessä toisinnossa käytetään ilmaisua ”submissions”, joka ei vastaa edellä mainituissa

¹⁷ Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 72–75 kohta.

työjärjestyksen määräyksissä käytettyä ilmaisua ”form of order”, jolla voidaan tarkoittaa sekä vaatimuksia (le petitum) että unionin yleisessä tuomioistuimessa esitettyjä oikeudellisia perusteluja. Eroavaisuuksia on myös Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 56 artiklan toisen kohdan muiden kielitoisintojen välillä, sillä joissakin kielitoisintoissa ei käytetä ilmaisua, joka vastaisi ranskankielisessä unionin tuomioistuimen työjärjestyksessä käytettyä käsitettä ”conclusions”.¹⁸

41. Tässä tilanteessa millekään mainituista kielitoisintoista ei voida antaa etusijaa muihin kielitoisintoihin nähden, joten Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 56 artiklan toista kohtaa on tulkittava muutoksenhakua koskevien määräysten yleisen systematiikan ja tavoitteiden mukaisesti.¹⁹

42. Erityisesti on tarkistettava, voidaanko, kuten komissio väittää, ilmaisu ”joiden vaatimukset on hylätty” ymmärtää siten, että sillä tarkoitettaisiin alkuperäisessä kannekirjelmässä tai vähintään vaatimusten muuttamista koskevassa muodollisessa hakemuksessa esitettyjä vaatimuksia.

43. Tältä osin on aivan aluksi todettava, että unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan asianosaisten esittämien vaatimusten on oltava selkeitä²⁰ eikä niitä lähtökohtaisesti saa muuttaa.²¹ Muuttamattomuuden periaate on tiiviissä yhteydessä muutoksenhaun määräaikaan koskevaan vaatimukseen.²²

44. Vaatimusten muuttamattomuuden periaate ei kuitenkaan ole ehdoton. Siihen on olemassa joitakin poikkeuksia, joiden soveltaminen on kuitenkin rajattu erittäin tarkasti.

45. Unionin tuomioistuin on siten joskus sallinut kannekirjelmässä esitettyjen vaatimusten muuttamisen asian käsittelyn aikana, kun muuttaminen perustuu kirjallisen käsittelyn aikana ilmenneisiin oikeudellisiin seikkoihin ja tosiseikkoihin.²³ Lisäksi unionin yleisen tuomioistuimen uuden työjärjestyksen, jolla kodifioitiin aiempi oikeuskäytäntö,²⁴ 86 artiklan mukaisesti vaatimuksia voidaan nykyisin muuttaa, kun toimi, jonka kumoamista vaaditaan, on korvattu tai sitä on muutettu toisella

18 En pyri esittämään asiaa tyhjentävästi, vaan totean esimerkinomaisesti, että joissain kielitoisintoissa Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 56 artiklan toisen kohdan ja merkityksellisten unionin tuomioistuimen työjärjestyksen määräysten terminologia vastaa toisiaan samalla tavalla kuin ranskankielisessä toisinnossa. Niissä kaikissa käytetään kyseistä ilmaisua, eli ”Anträgen” saksaksi, ”conclusioni” italiaksi, ”pretensiones” espanjaksi, ”nōue” viroksi ja ”prasijumi” latviaksi. Joissakin muissa kielitoisintoissa tällaista kielellistä vastaavuutta ei kuitenkaan ole eikä perussäännön 56 artiklan toisen kohdan sanamuoto sisällä nimenomaista viittausta ilmaisuun, joka vastaisi ranskankielisessä työjärjestyksessä käytettyä ilmaisua ”conclusions”. Näin ollen käsitteen ”vaatimusten hylkääminen” yhteydessä perussäännön 56 artiklan toisessa kohdassa ei viitata hollanninkielisessä toisinnossa ilmaisuun ”conclusies”, tanskankielisessä toisinnossa ei viitata ilmaisuun ”påstande”, kreikankielisessä toisinnossa ei viitata ilmaisuun ”αιτήματα”, ruotsinkielisessä toisinnossa ei viitata ilmaisuun ”yrkanden” eikä portugalinkielisessä toisinnossa viitata ilmaisuun ”pedidos”.

19 Ks. vastaavasti mm. tuomio 25.3.2010, Helmut Müller (C-451/08, EU:C:2010:168, 38 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

20 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kannekirjelmän vaatimukset on esitettävä yksiselitteisesti, jottei kyseinen tuomioistuin lausu ultra petita tai jätä lausumatta jostakin perusteesta. Ks. erityisesti tuomio 26.1.2017, Mamoli Robinetteria v. komissio (C-619/13 P, EU:C:2017:50, 31 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

21 Näin ollen vakiintuneesta oikeuskäytännöstä seuraa, että asianosainen ei saa asian käsittelyn aikana muuttaa oikeudenkäynnin varsinaista kohdetta ja että yksinomaan kannekirjelmään sisältyvät vaatimukset voidaan ottaa huomioon, kun tarkastellaan sitä, onko kanne perusteltu. Ks. esim. tuomio 11.11.2010, komissio v. Portugali (C-543/08, EU:C:2010:669, 20 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Ks. vastaavasti myös tuomio 18.10.1979, GEMA v. komissio (125/78, EU:C:1979:237, 26 kohta).

22 Ks. tästä tämän ratkaisuehdotuksen 98 kohta.

23 Ks. tuomio 3.3.1982, Alpha Steel v. komissio (14/81, EU:C:1982:76, 8 kohta); tuomio 8.7.1965, Krawczynski v. komissio (83/63, EU:C:1965:70, 2 kohta), ja tuomio 14.7.1988, Stahlwerke Peine-Salzgitter v. komissio (103/85, EU:C:1988:398, 11 kohta). Unionin tuomioistuimen tuomion julistaminen voi muodostaa tällaisen uuden seikan (ks. tuomio 12.11.2014, Guardian Industries ja Guardian Europe v. komissio, C-580/12 P, EU:C:2014:2363, 15–20 kohta).

24 Tässä oikeuskäytännössä katsottiin, että toimi, joka on hyväksytty kanteen nostamisen jälkeen ja jolla on sama kohde kuin kanteen kohteena olevalla toimella, muodostaa uuden seikan, jonka seurauksena kantaja voi tarkistaa vaatimuksiaan ja kanneperusteitaan (ks. tuomio 3.3.1982, Alpha Steel v. komissio, 14/81, EU:C:1982:76, 8 kohta, ja tuomio 14.7.1988, Stahlwerke Peine-Salzgitter v. komissio, 103/85, EU:C:1988:398, 11 kohta).

toimella, jonka kohde on sama. Unionin tuomioistuin on myös joissain erityistapauksissa sallinut vaatimusten täsmentämisen asian käsittelyn aikana.²⁵ Vaatimusten muuttaminen on sallittua kuitenkin vain tiukkojen selkeyttä ja sisältöä koskevien edellytysten täytyessä ja muuttaminen on tehtävä muodollisesti,²⁶ ja se on mahdollista istunnossa.²⁷

46. Kun kantaja esittää vaatimuksen vaatimustensa muuttamiseksi ja unionin yleinen tuomioistuin hylkää tämän vaatimuksen yksiselitteisesti antamassaan tuomiossa, kyseistä kantajaa ei voida estää käyttämästä mahdollisuutta riitauttaa kyseisen hylkäämisen laillisuus vain sen takia, että hänen alkuperäiset vaatimuksensa hyväksyttiin sellaisena kuin hän oli esittänyt ne kanteessaan.

47. On nimittäin selvää, että kantajan vaatimus vaatimustensa muuttamiseksi on tällöin hylätty. Mikäli unionin tuomioistuin katsoo, että unionin yleinen tuomioistuin on hylännyt kyseisen vaatimuksen virheellisesti, kyseinen kantaja voi saavuttaa enemmän kuin mitä hän saavutti, kun hänen alkuperäiset vaatimuksensa hyväksyttiin. Kyseisen kantajan on siis voitava riitauttaa vaatimustensa muuttamista koskevan vaatimuksen hylkääminen.

48. Se, onko unionin yleinen tuomioistuin hylännyt asianmukaisesti jonkin asianosaisen esittämän vaatimuksen vaatimustensa muuttamiseksi, on asiakysymys riippumatta siitä, onko unionin yleinen tuomioistuin hylännyt vaatimuksen menettelymääräysten rikkomisen perusteella.

49. Mielestäni tästä seuraa, että – toisin kuin komissio väittää – Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 56 artiklan toiseen kohtaan perustuvaa vaatimusten hylkäämisen käsitettä ei voida rajoittaa koskemaan vain alkuperäisessä kannekirjelmässä esitettyjä vaatimuksia tai sellaisia vaatimuksia, joiden muuttamisessa on noudatettu muotovaatimuksia. Sen sijaan kyseisen käsitteen on katsottava kattavan kaikkien sellaisten vaatimusten hylkäämisen, jotka esitettiin unionin yleisessä tuomioistuimessa valituksenalaiseen tuomioon johtaneen asian käsittelyn aikana.

50. Tällainen tulkinta kyseisen 56 artiklan toisesta kohdasta näyttää myös olevan yhteensopiva kyseisen määräyksen eri kielitoisintojen kanssa, koska niissä kaikissa viitataan käsitteeseen ”vaatimusten hylkääminen” mutta niissä ei kuitenkaan välttämättä yhdistetä tätä käsitettä alkuperäisessä kanteessa muodollisesti esitettyihin vaatimuksiin.²⁸

51. Tästä seuraa käsiteltävässä asiassa, että koska unionin yleinen tuomioistuin hylkäsi valituksenalaisen tuomion 90 kohdassa BA:n ”implisiittisen” vaatimuksen, jonka mukaan riidanalainen päätös olisi kumottava kokonaisuudessaan, on katsottava, että tämä BA:n vaatimus on hylätty Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 56 artiklan toisessa kohdassa tarkoitetulla tavalla. Näin ollen BA:n valitus on otettava tutkittavaksi.

c) Valituksen yhdenmukaisuus unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 169 artiklan 1 kohdan kanssa

52. Komissio väittää myös, ettei valitus ole unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 169 artiklan 1 kohdan mukainen, koska sen kohteena ei ole valituksenalaisen tuomion tuomiolauselman kumoaminen, vaan kyseisen tuomiolauselman täydentäminen siten, että BA:n ensimmäisessä oikeusasteessa esittämä ja unionin yleisen tuomioistuimen hyväksymä vaatimus osittaisesta kumoamisesta korvataan kokonaisvaltaisella kumoamisella.

25 Näin ollen tuomiossa 2.6.1976, Kampffmeyer ym. v. ETY (56/74–60/74, EU:C:1976:78, 6–9 kohta) sallittiin kantajien esittää myöhempiä vaatimuksia kokemansa vahingon suuruuden määrittämiseksi.

26 Ks. tuomio 14.12.1962, Compagnie des hauts fourneaux de Chasse v. Haute Autorité (33/59, EU:C:1962:43, s. 736) ja tuomio 14.12.1962, Meroni v. Haute Autorité (46/59 ja 47/59, EU:C:1962:44, s. 803). Ks. myös valituksenalaisen tuomion 90 kohta.

27 Ks. esim. tuomio 12.11.2014, Guardian Industries ja Guardian Europe v. komissio (C-580/12 P, EU:C:2014:2363, 15–20 kohta).

28 Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 40 kohta ja alaviite 18.

53. Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 169 artiklan 1 kohdassa määrätään, että ”valituksessa voidaan vaatia unionin yleisen tuomioistuimen valituksenalaisen tuomion tuomiolauselmaan sisältyvän lopputuloksen kumoamista kokonaan tai osittain ”.

54. Kyseinen määräys koskee valituskirjelmässä esitettäviä vaatimuksia (kun taas saman työjärjestyksen 170 artikla koskee valituksen hyväksymisen seurauksia koskevia vaatimuksia). Se koskee erityisesti muutoksenhaussa noudatettavaa peruseriaatetta, jonka mukaan valituksen kohteena on oltava unionin yleisen tuomioistuimen valituksenalaisen tuomion tuomiolauselma eikä siinä voida vaatia ainoastaan kyseisen tuomion perustelujen muuttamista.²⁹

55. Kuten tämän ratkaisuehdotuksen 21 kohdasta ilmenee, käsiteltävässä asiassa BA esitti valituksessaan kaksi vaatimusta: ensimmäinen vaatimus koski valituksenalaisen tuomion kumoamista ”siltä osin kuin [kyseisessä tuomiossa] rajoitetaan riidanalaisen päätöksen kumoaminen koskemaan ainoastaan BA:n ensimmäisessä oikeusasteessa nostamassa kanteessa esitettyjä vaatimuksia” ja toinen vaatimus koski valituksenalaisen tuomion tuomiolauselman 1 kohdan kumoamista.

56. BA:n ensimmäisen vaatimuksen kohteena on siis valituksenalaisen tuomion tuomiolauselman 1 kohdan perustana olevien perustelujen kumoaminen siltä osin kuin siinä kumotaan riidanalainen päätös vain osittain. Tarkemmin sanottuna kyse on yhtäältä siitä, että unionin yleinen tuomioistuin katsoi ne ultra petita -periaatteen rajoittavan sen toimivaltaa käsiteltävässä asiassa, ja toisaalta siitä, että unionin yleinen tuomioistuin hylkäsi ratkaisussaan ”implisiittisen” vaatimuksen, jonka BA väittää esittäneensä istunnossa vaatimustensa muuttamiseksi.³⁰ Tässä yhteydessä on muistutettava, että unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan valituksenalaisen tuomion perusteluja, jotka ovat tuomion tuomiolauselman välttämätön tuki, ei voida erottaa tuomiolauselmasta³¹ ja tuomion tuomiolauselma on luettava kyseisten perustelujen valossa.³²

57. Tämän oletaman perusteella BA vaatii toisessa vaatimuksessaan, että valituksenalaisen tuomion tuomiolauselman 1 kohta kumotaan.

58. Tässä yhteydessä on todettava, että unionin tuomioistuin on jo katsonut, että jos se on toimivaltainen arvioimaan oikeudellista ratkaisua, joka on tehty unionin yleisessä tuomioistuimessa käsitellyistä perusteista, sen on oltava toimivaltainen myös arvioimaan niitä oikeudellisia seurauksia, joihin unionin yleinen tuomioistuin on päätenyt tällaisen ratkaisun johdosta ja jotka muodostavat niin ikään oikeudellisen kysymyksen, sillä uhalla, että muutoksenhakumenettely menettäisi huomattavan osan merkityksestään.³³

59. BA riitauttaa valituksessaan sen kumoamisen ulottuvuuden, jonka unionin yleinen tuomioistuin julisti hyväksytyään perusteen, jonka se oli ottanut huomioon omasta aloitteestaan. BA riitauttaa siis oikeudelliset seuraukset, joihin unionin yleinen tuomioistuin päätyi hyväksytyään kyseisen perusteen.

29 Ks. vastaavasti tuomio 15.11.2012, Al-Aqsa v. neuvosto ja Alankomaat v. Al-Aqsa (C-539/10 P ja C-550/10 P, EU:C:2012:711, 43–45 kohta).

30 Valituksenalaisen tuomion 87, 88, 90 ja 91 kohtaan sisältyvät ratkaisut. Tässä yhteydessä on kiistatonta, että siltä osin kuin riidanalaisen päätöksen perustelujen puutteellisuuden takia koko päätös oli virheellinen (mistä on osoituksena se, että unionin yleinen tuomioistuin kumosi riidanalaisen päätöksen kokonaan muiden riidanalaisen päätöksen riitauttaneiden lentoyhtiöiden osalta, koska totesi kyseisen päätöksen perustelut samalla tavalla puutteellisiksi kuin BA:n tapauksessa), unionin yleinen tuomioistuin olisi kumonnut kyseisen päätöksen kokonaan, jollei se olisi katsonut ne ultra petita -periaatteen rajoittavan toimivaltaansa ja siten hylännyt BA:n vaatimusta vaatimusten muuttamiseksi, mikä taas olisi vaikuttanut valituksenalaisen tuomion tuomiolauselman 1 kohtaan.

31 Ks. tuomio 1.6.2006, P & O European Ferries (Vizcaya) ja Diputación Foral de Vizcaya v. komissio (C-442/03 P ja C-471/03 P, EU:C:2006:356, 44 kohta) ja tuomio 15.11.2012, Al-Aqsa v. neuvosto ja Alankomaat v. Al-Aqsa (C-539/10 P ja C-550/10 P, EU:C:2012:711, 49 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

32 Ks. vastaavasti tuomio 16.3.1978, Bosch (135/77, EU:C:1978:75, 4 kohta), ja tuomio 26.4.1988, Asteris ym. v. komissio (97/86, 99/86, 193/86 ja 215/86, EU:C:1988:199, 27 kohta).

33 Tuomio 11.12.2008, komissio v. Département du Loiret (C-295/07 P, EU:C:2008:707, 97 ja 98 kohta).

60. Edellä esitetystä seuraa, ettei komissio voi väittää käsiteltävässä asiassa pätevästi, että BA:n valituksen kohteena ei ole valituksenalaisen tuomion tuomiolauselman kumoaminen unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 169 artiklan 1 kohdassa määrättyllä tavalla.

d) Valituksen yhdenmukaisuus unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 170 artiklan 1 kohdan kanssa

61. Komissio väittää, ettei valitus ole myöskään unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 170 artiklan 1 kohdan mukainen. Komission mukaan kyseisessä artikkelissa ei sallita sitä, että kantaja esittää muutoksenhaussa vaatimuksia, jotka menevät ensimmäisessä oikeusasteessa esitettyjä vaatimuksia pidemmälle, ja siten vaatii unionin tuomioistuimessa laajempaa toimenpidettä kuin unionin yleisessä tuomioistuimessa. Komission mukaan vaatimusta, jonka BA esitti unionin yleisen tuomioistuimen istunnossa kumoamisen ulottuvuudesta (valituksenalaisen tuomion 90 kohta), ei voida pitää osana kyseisen unionin yleisen tuomioistuimen oikeudenkäynnin kohdetta.

62. Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 170 artiklan 1 kohdassa määrätään, että ”muutoksenhaussa voidaan vaatia valituksen hyväksymisen seuraukseksi ensimmäisessä oikeusasteessa esitettyjen vaatimusten hyväksymistä kokonaan tai osittain, mutta ei esittää uusia vaatimuksia” ja että ”muutoksenhaussa ei voida muuttaa oikeudenkäynnin kohdetta siitä, mikä se oli unionin yleisessä tuomioistuimessa”.

63. Erityinen artikla valituksen hyväksymistä koskevista seurauksista sisällytettiin uutena 1.11.2012 voimaan tulleeseen unionin tuomioistuimen työjärjestykseen. Kyseinen määräys koskee seurauksia, joihin unionin tuomioistuimen olisi päädyttävä, jos se katsoo, että valitus on perusteltu. Tämä määräys on sisällytetty työjärjestykseen loogisesti 169 artiklan 1 kohdan jälkeen, ja sen tarkoituksena on välttää se, että valittaja voi esittää unionin tuomioistuimelle vaatimuksia, joita se ei ole esittänyt unionin yleisessä tuomioistuimessa.³⁴

64. Käsiteltävässä asiassa vaatimukset valituksen hyväksymisen seurauksista sisältyvät BA:n kolmanteen vaatimukseen, jossa BA vaatii, että unionin tuomioistuin kumoaa riidanalaisen päätöksen kokonaan.

65. On tarkistettava, voidaanko kyseistä vaatimusta pitää ”uutena vaatimuksena” ja onko se omiaan muuttamaan oikeudenkäynnin kohdetta unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 170 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla.

66. Tässä yhteydessä on ensinnäkin todettava, että kolmas vaatimus vastaa täysin vaatimusten muuttamista koskevaa ”implisiittistä” vaatimusta, jonka unionin yleinen tuomioistuin hylkäsi valituksenalaisen tuomion 90 kohdassa. Se koskee lisäksi kysymystä riidanalaisen päätöksen mahdollisesta kumoamisesta kokonaan sellaisen perusteen hyväksymisen seurauksena, joka on otettu huomioon omasta aloitteesta; tätä kysymystä käsiteltiin unionin yleisessä tuomioistuimessa kyseisen perusteen yhteydessä, kuten ilmenee valituksenalaisen tuomion 90 kohdasta.

67. Toiseksi on huomattava, kuten ilmenee tämän ratkaisuehdotuksen 58 ja 59 kohdassa esitetystä seikoista, että mikäli kantaja voi riitauttaa muutoksenhaussa oikeudelliset seuraukset, joihin unionin yleinen tuomioistuin on päätenyt hyväksyessään kyseisen perusteen (jonka se on käsiteltävässä asiassa ottanut huomioon omasta aloitteestaan), tämän kantajan on loogisesti voitava vaatia, että jos unionin tuomioistuin hyväksyy sen tekemän valituksen, se päättyy myös niihin oikeudellisiin seurauksiin, joita edellä mainitun perusteen huomioon ottamisesta seuraa.

³⁴ Kuten uusi vahingonkorvausvaatimus (ks. esim. tuomio 18.3.1993, parlamentti v. Frederiksen, C-35/92 P, EU:C:1993:104, 34–36 kohta) tai kumoamisvaatimus, jonka kohteena on riidanalaisen toimen sijasta jotkin muut toimet (ks. esim. tuomio 6.3.2001, Connolly v. komissio, C-273/99 P, EU:C:2001:126, 18–20 kohta).

68. Tältä osin on selvää, että mikäli unionin tuomioistuin ottaa BA:n valituksen tutkittavaksi ja katsoo, että unionin yleinen tuomioistuin on tehnyt sen oikeudellisen virheen, josta BA sitä moittii, riidanalainen päätös on väistämättä kumottava kokonaan.³⁵

69. Käsiteltävässä asiassa riidanalaisen päätöksen kumoaminen kokonaan on lähtökohtaisesti pelkkä välttämätön oikeudellinen seuraus BA:n valituksessaan esittämien vaatimusten mahdollisesta hyväksymisestä (kyseiset vaatimukset mainitaan tämän ratkaisuehdotuksen 21 ja 55 kohdassa) ja siten valituksenalaisen tuomion mahdollisesta kumoamisesta.

70. Tässä tilanteessa ja käsiteltävän asian erittäin erityiset olosuhteet huomioon ottaen en usko, että unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 170 artiklan 1 kohta olisi esteenä kyseisen valituksen tutkittavaksi ottamiselle.

71. Tästä seuraa, että BA:n valitus on mielestäni otettava tutkittavaksi.

B. Ensimmäinen valitusperuste, joka koskee ne ultra petita -periaatteen virheellisestä soveltamisesta johtuvaa oikeudellista virhettä

1. Lyhyt yhteenveto asianosaisten lausumista

72. Ensimmäisessä valitusperusteessaan BA väittää, että unionin yleinen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisen virheen katsoessaan, että ne ultra petita -periaate rajoitti sen toimivaltaa, kun se totesi omasta aloitteestaan, että riidanalaisessa päätöksessä oli oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvia perusteita koskevia puutteita ja se oli siten kokonaan virheellinen.

73. BA katsoo, että jos unionin tuomioistuimet ottavat omasta aloitteestaan huomioon oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvan perusteen, ne ultra petita -periaatteeseen liittyviä inter partes -rajoituksia ei enää voida soveltaa. BA:n mukaan asiaa käsittelevällä tuomioistuimella pitäisi olla tällaisessa tapauksessa toimivalta muotoilla tuomiolauselma asianmukaiseksi katsomallaan tavalla, eikä yhden osapuolen esittämien vaatimusten pitäisi rajoittaa kyseistä tuomioistuinta sen käyttäessä tätä toimivaltaa.

74. BA katsoo, että jos kerran unionin tuomioistuimilla on valta poiketa oikeusjärjestyksen perusteita koskevassa asiassa asianosaisten esittämistä perusteista, sen on voitava poiketa samalla tavalla myös heidän esittämistään vaatimuksista. Vain tällä tavalla unionin tuomioistuimet voisivat varmistaa, että tuomion tuomiolauselma on asianmukainen, ja korjata tehokkaasti toteamansa oikeusjärjestyksen perusteisiin liittyvät rikkomiset.

75. Riita-asian osapuolten yksittäiset intressit eivät voi vaikuttaa seurauksiin, jotka liittyvät siihen, että unionin yleinen tuomioistuin ottaa oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvia perusteita huomioon omasta aloitteestaan. Kyseiset seuraukset eivät voi myöskään olla riippuvaisia siitä, muuttavatko asianosaiset vaatimuksiaan asian käsittelyn aikana. Tällaisen ratkaisun seurauksena oikeusjärjestyksen perusteita koskevat kysymykset annettaisiin asiaosaisten käsiin.

76. BA katsoo, että ottaessaan valituksenalaisessa tuomiossa huomioon myöhemmät kansalliset vahingonkorvausmenettelyt unionin yleinen tuomioistuin on erottanut mielivaltaisesti toisistaan BA:n tilanteen (BA:n osalta riidanalainen päätös kumottiin vain osittain) ja muiden edellä mainitun päätöksen riitauttaneiden lentoyhtiöiden tilanteen (kyseisten lentoyhtiöiden osalta kyseinen päätös kumottiin kokonaan), sillä perustelujen olennainen puutteellisuus, jonka unionin yleinen tuomioistuin totesi viran puolesta, koski samalla tavalla kaikkia kantajia.

³⁵ Ks. tämän ratkaisuehdotuksen alaviite 30.

77. BA:n mukaan unionin yleisen tuomioistuimen soveltama lähestymistapa herättää huolta lainkäytön suhteen, koska se kannustaa kantajia laatimaan perusteettomasti vaatimuksensa järjestelmällisen laajasti, jotta kumoamisen ulottuvuus olisi mahdollisimman laaja, mikäli unionin tuomioistuimet ottavat oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvan perusteen huomioon omasta aloitteestaan.

78. Komissio kiistää BA:n väitteet. Komissio katsoo erityisesti, että BA:n esittämässä väitteessä kielletään periaatteet, jotka vahvistetaan tuomioon komissio v. AssiDomän Kraft Products ym. (jäljempänä tuomio AssiDomän)³⁶ perustuvassa oikeuskäytännössä. Komission mukaan käsiteltävän asian erottaa tuomiosta AssiDomän ainoastaan niiden välinen aste-ero. Tuomiossa AssiDomän tietyt komission päätöksen adressaatit eivät olleet riitauttaneet kyseistä päätöstä, kun taas käsiteltävässä asiassa BA on komission mukaan riitauttanut unionin yleisessä tuomioistuimessa vain tietyt näkökohdat riidanalaisessa päätöksessä.

2. Analyysi

79. Onko unionin yleinen tuomioistuin tehnyt oikeudellisen virheen katsoessaan, että ne ultra petita -periaate rajoittaa sen toimivaltaa käsiteltävässä asiassa? Olisiko se voinut tai olisiko sen peräti pitänyt todeta kaikki oikeudelliset seuraukset, jotka johtuivat omasta aloitteesta todetusta oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvasta perustetta koskevien perustelujen puutteellisuudesta, minkä takia riidanalainen päätös oli kokonaan virheellinen, ja siten kumota kokonaan kyseinen päätös huolimatta BA:n vaatimuksista, jotka koskivat vain osittaista kumoamista?

80. Kuten edellä tämän ratkaisuehdotuksen 5 ja 6 kohdassa todetaan, kyseiset kysymykset tuovat esiin jännitteen erilaisten, joskus keskenään vastakkaisten perustavanlaatuisten oikeudellisten vaatimusten välillä. Niihin annettava vastaus riippuu siten kyseisten vaatimusten ja niiden taustalla vaikuttavien periaatteiden välisen tasapainon keskinäisestä suhteesta.

81. Näin ollen analysoin ensin kyseisten periaatteiden ja vaatimusten ulottuvuutta ja tarkoitusta ja annan vasta sen jälkeen vastausehdotukseni edellä esitettyihin kysymyksiin.

a) Ne ultra petita -periaate, joka on määräämisperiaatteen välitön seuraus

82. Aivan ensiksi on luonnehdittava ne ultra petita -periaatetta, joka rajoittaa unionin yleisen tuomioistuimen mielestä sen kumoamisvaltaa käsiteltävässä asiassa.

83. Sanontatavasta ”ne eat iudex ultra petita partium” peräisin olevan ne ultra petita -periaatteen mukaan unionin tuomioistuimet, joita pyydetään antamaan ratkaisu kumoamiskanteesta, eivät saa lausua asianosaisten vaatimukset ylittävistä kysymyksistä.³⁷ Vakiintuneen oikeuskäytännössä esitetyn lausuman mukaan on niin, että koska unionin tuomioistuimet eivät voi lausua kanteen ulkopuolisesta seikasta, kumoavassa tuomiossa ei voida ylittää sitä, mitä kantaja on vaatinut.³⁸

³⁶ Tuomio 14.9.1999, komissio v. AssiDomän Kraft Products ym. (C-310/97 P, EU:C:1999:407).

³⁷ Ks. julkisasiamies Jääskisen ratkaisuehdotus Galp Energía España ym. v. komissio (C-603/13 P, EU:C:2015:482, 35 kohta).

³⁸ Ks. esim. tuomio 19.1.2006, Comunità montana della Valnerina v. komissio (C-240/03 P, EU:C:2006:44, 43 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

84. Ne ultra petita -periaate liittyy erottamattomasti määräämisperiaatteeseen, joka on unionin tuomioistuimissa esillä olevien lainmukaisuutta koskevien riita-asioiden johtava periaate. Määräämisperiaatteen mukaisesti aloite kuuluu oikeudenkäynnissä asianosaisille, jotka rajaavat oikeudenkäynnin kohteen, ja tuomioistuinten on lausuttava kaikesta siitä, mitä siltä pyydetään, ja ainoastaan siitä (eli ne ultra petita).³⁹

85. Määräämisperiaatteen ja sen välittömänä seurauksena olevan ne ultra petita -periaatteen katsotaan yleisesti ilmentävän henkilöiden yksityisautonomiamia. Se, vetoaako oikeussubjekti oikeuksiinsa tuomioistuimessa ja missä määrin hän päättää näin tehdä, riippuu nimittäin lopulta kyseisen henkilön omasta tahdosta. Tämä käsitys pätee kuitenkin ennen kaikkea yksityisoikeudellisissa menettelyissä.⁴⁰

86. Julkisoikeudellisissa menettelyissä määräämisperiaatteen ja ne ultra petita -periaatteen – sekä niistä johtuvien, tuomioistuinten toimivallan rajojen – ulottuvuus on sitä vastoin erilainen.⁴¹ Kyseisiä periaatteita on erityisesti tarkasteltava suhteessa päätökseen järjestää lainmukaisuutta koskevat oikeudenkäyntiasiat unionin oikeudessa kanteen nostamisesta riippuvana oikeudenkäyntiasiana.

87. SEUT 263 artiklan toisesta, kolmannesta ja neljännessä kohdasta ilmeneekin, että unionin tuomioistuin voi tutkia unionin toimielinten, elinten ja laitosten antamien säädösten laillisuuden, jos – ja siltä osin kuin – sen tutkittavaksi on saatettu kanne, jonka se oikeussubjekti, jolla on siihen oikeus, on nostanut edellä mainittujen määräysten mukaisesti.

88. Jos kannetta ei ole nostettu, unionin tuomioistuimella ei ole toimivaltaa tutkia unionin toimielinten, elinten ja laitosten säädösten laillisuutta viran puolesta.⁴²

89. Toisin sanoen se, onko unionin tuomioistuimella toimivalta tutkia unionin toimielinten toiminnan laillisuus, riippuu jonkin SEUT 263 artiklassa mainitun oikeussubjektin mahdollisesti nostamasta kumoamiskanteesta ja sen ulottuvuudesta. Jos tällaista kannetta ei ole nostettu, unionin tuomioistuin ei voi kyseenalaistaa muiden toimielinten sekä unionin elinten ja laitosten säädösten laillisuutta puuttumalla niiden toimialaan kuuluviin asioihin.⁴³

90. Tätä silmällä pitäen ne ultra petita -periaatteesta johtuvat unionin tuomioistuimen toimivallan rajat, jotka ilmentävät määräämisperiaatetta, liittyvät paitsi yksityisautonomiaan, myös toimivallanjaon periaatteeseen, joka on ominaista kaikkien oikeusvaltioiden toiminnalle ja jota unionissa toteutetaan toimielinten välisen tasapainon periaatteella, jonka mukaisesti kukin toimielin käyttää toimivaltaansa muiden toimielinten toimivaltaa kunnioittaen.⁴⁴

39 Ks. tästä julkisasiamies Kokottin ratkaisuehdotus komissio v. Alrosa (C-441/07 P, EU:C:2009:555, 146 kohta) ja julkisasiamies Wahlin ratkaisuehdotus Total v. komissio (C-597/13 P, EU:C:2015:207, 58 ja 59 kohta). Määräämisperiaate konkretisoituu eri säännöissä, jotka koskevat oikeudenkäyntimenettelyä unionin tuomioistuimissa, kuten Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 21 artiklassa, unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 120 artiklan c alakohdassa ja unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 76 artiklan d alakohdassa, joiden mukaan unionin tuomioistuimille toimitetussa kannekirjelmässä on mainittava muun muassa oikeudenkäynnin kohde, vaatimukset ja yhteenveto kanneperusteista.

40 Ks. tästä julkisasiamies Ruiz-Jarabo Colomerin ratkaisuehdotus Vedral v. SMHV (C-106/03 P, EU:C:2004:457, 28 kohta). Ks. myös tuomio 14.12.1995, van Schijndel ja van Veen (C-430/93 ja C-431/93, EU:C:1995:441, 20 ja 21 kohta). Lisäksi on todettu, että määräämisperiaatteen tarkoituksena on myös puolustautumisoikeuksien suojaaminen ja prosessin asianmukaisen kulun varmistaminen erityisesti siten, että sitä varjellaan viivästyksiltä, joita uusien oikeudellisten perusteiden tutkimiseen liittyy (ks. julkisasiamies Kokottin ratkaisuehdotus Duarte Hueros, C-32/12, EU:C:2013:128, 32 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

41 On jo todettu, että määräämisperiaatteen ja ne ultra petita -säännön ulottuvuus voi olla yksityisoikeudellisissa ja julkisoikeudellisissa menettelyissä erilainen. Ks. tästä julkisasiamies Jáaskisen ratkaisuehdotus Galp Energía España ym. v. komissio (C-603/13 P, EU:C:2015:482, 36 kohta).

42 Unionin tuomioistuimet voivat tutkia unionin säädöksen laillisuuden myös säädöksen pätevyyttä koskevan ennakkoratkaisupyynnön tai lainvastaisuusväitteen yhteydessä. Kyse ei ole menettelyistä, jotka unionin tuomioistuimet voisivat käynnistää omasta aloitteestaan.

43 Johdonmukaisesti tämän lähestymistavan kanssa oikeuskäytännössä on katsottu, että unionin toimielinten toimia koskee pääsääntöisesti lainmukaisuusolettama, ja niillä on näin ollen oikeusvaikutuksia niin kauan kuin niitä ei ole peruutettu, kumottu kumoamiskanteen johdosta tai todettu pätemättömiksi ennakkoratkaisupyynnön tai lainvastaisuusväitteen seurauksena. Ks. erityisesti tuomio 6.10.2015, Shrems (C-362/14, EU:C:2015:650, 52 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

44 Ks. SEU 13 artiklan 2 kohta. Ks. myös tuomio 28.7.2016, neuvosto v. komissio (C-660/13, EU:C:2016:616, 32 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

91. Ne ultra petita -periaatteesta on lisäksi todettava, että – kuten kyseisen periaatteen nimikin osoittaa (ne ultra *petita*) – se viittaa kanteen vaatimusoosaan (*petitum*) eli asianosaisten vaatimukseen sellaisina kuin ne esitetään kyseisessä kanteen osassa. Unionin tuomioistuin viittaa kuitenkin joskus tähän periaatteeseen myös sellaisten perusteiden yhteydessä, joita asianosaiset esittävät vaatimustensa tueksi. Näin tehdään erityisesti silloin, kun tuomioistuin ei voi tutkia perusteita, jotka eivät ole asianosaisten esittämiä, poikkeuksena – juuri – ne perusteet, jotka tuomioistuin voi ottaa huomioon – tai jotka sen on jopa otettava huomioon – omasta aloitteestaan.⁴⁵

92. Tästä näkökulmasta sitä, että unionin tuomioistuimet voivat ottaa oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvan perusteen huomioon omasta aloitteestaan, voidaan pitää poikkeuksena ne ultra petita -periaatteesta – ”petita” laajasti ymmärrettyinä (eli siten, että sillä viitataan kanteen vaatimusoosan lisäksi myös sen tueksi esitettyihin perusteisiin). Se, että unionin tuomioistuimet voivat ottaa kyseiset perusteet huomioon omasta aloitteestaan, ei kuitenkaan välttämättä tarkoita, että ne voivat tätä valtaa käyttäessään antaa päätöksen, joka ylittää asianosaisten vaatimukset. Nämä kaksi kysymystä on erotettava toisistaan.⁴⁶

b) Kanteen nostamisen määräajan noudattaminen oikeusjärjestyksen perusteita koskevana vaatimuksena

93. SEUT 263 artiklassa mainittujen oikeussubjektien mahdollisuus pyytää unionin tuomioistuinta tutkimaan unionin toimen laillisuus on rajattu ajallisesti: kante on nostettava kyseisen artiklan kuudennessa kohdassa määrättyssä määräajassa.

94. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee tämän osalta, että kun se, jolle päätös on osoitettu, ei ole nostanut kannetta määrättyssä määräajassa, kyseinen päätös tulee sen osalta lopulliseksi.⁴⁷

95. Unionin tuomioistuin on lisäksi todennut, että määräaikojen ja niiden päättymisen seurauksen – eli sen, että hallinnolliset päätökset ja tuomioistuinten päätökset tulevat pysyviksi – tarkoituksena on suojata oikeusjärjestyksen perusteita, ja tästä seuraa, että prosessuaaliset määräajat ovat ehdottomia prosessinedellytyksiä eivätkä ne näin ollen ole osapuolten tai tuomioistuimen päätettävissä ja että unionin tuomioistuinten on tutkittava niiden noudattaminen viran puolesta.⁴⁸

96. Tämä oikeuskäytäntö perustuu muun muassa siihen, että kanteen nostamiselle varatuilla määräajoilla pyritään oikeusvarmuuden turvaamiseen estämällä se, että sellaisista unionin toimista, joilla on oikeusvaikutuksia, voitaisiin rajoittamattoman ajan nostaa kanteita, sekä hyvän oikeudenhoidon ja prosessiekonomian asettamiin vaatimuksiin.⁴⁹

97. Tässä oikeuskäytännössä vahvistettuja periaatteita ei kuitenkaan sovelleta ainoastaan kanteisiin, joissa vaaditaan toimen kumoamista kokonaan, vaan ne koskevat myös osittaista kumoamista koskevia vaatimuksia. Kun on kyse kanteesta, jossa vaaditaan toimen osittaista kumoamista, sellaiset kyseisen toimen erottamattomat osat,⁵⁰ joita ei ole riitautettu kanteen nostamisen määräajassa, tulevat lopullisiksi erityisesti kyseisen toimen adressaatin osalta.

45 Ks. tuomio 10.12.2013, komissio v. Irlanti ym. (C-272/12 P, EU:C:2013:812, 27 ja 28 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

46 Ks. tästä julkisasiamies Jacobsin ratkaisuehdotus Salzgitter v. komissio (C-210/98 P, EU:C:2000:172, 150 kohta).

47 Tuomio 14.9.1999, komissio v. AssiDomän Kraft Products ym. (C-310/97 P, EU:C:1999:407, 57 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

48 Ks. esim. tuomio 8.11.2012, Evropaiki Dynamiki v. komissio (C-469/11 P, EU:C:2012:705, 50 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

49 Tuomio 14.9.1999, komissio v. AssiDomän Kraft Products ym. (C-310/97 P, EU:C:1999:407, 61 kohta).

50 Sellaisia toimen osia, joita ei voida erottaa kyseisestä toimesta, ei voida kumota osittain, joten tällaista vaatimusta ei voida ottaa tutkittavaksi. Ks. tuomio 24.5.2005, Ranska v. parlamentti ja neuvosto (C-244/03, EU:C:2005:299, 20 ja 21 kohta).

98. Kuten olen todennut edellä tämän ratkaisuehdotuksen 43 kohdassa, kanteen nostamisen määräaikaan liittyvät oikeusjärjestyksen perusteita koskevat vaatimukset ovat sen periaatteen perusta, jonka mukaan asianosaiset eivät voi muuttaa vaatimuksiaan kumoamiskanteiden yhteydessä. Tämän määräajan päättymisestä seuraa lähtökohtaisesti, että vaatimukset on vahvistettu ja oikeudenkäynnin kohde on määritetty lopullisesti. Jos kantajalle annettaisiin mahdollisuus laajentaa vaatimustensa ulottuvuutta kanteen nostamisen määräajan päätyttyä, hänelle annettaisiin lähinnä mahdollisuus olla noudattamatta kyseistä määräaikaa ja vaatia jonkin toisen toimen (tai toimen toisen osan) kumoamista, vaikka määräaika toimen laillisuuden riitauttamiseksi on päättynyt ja siitä on tullut kantajan osalta lopullinen.⁵¹

99. Lopuksi on todettava, että prosessuaalisten määräaikoja koskevien sääntöjen perustana olevien oikeusvarmuutta koskevien vaatimusten vuoksi unionin tuomioistuin on soveltanut määräaikoja erittäin tiukasti ja sallinut niistä poikkeamisen vain aivan poikkeuksellisissa olosuhteissa.⁵²

c) Omasta aloitteesta huomioon otettavien oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvien perusteiden taustalla vaikuttava laillisuusvaatimus

100. Laillisuusvaatimuksen mukaisesti unionin tuomioistuinten rooli ei ole yksinomaan passiivinen, kun se harjoittaa SEU 19 artiklassa sille määrättyä perustavanlaatuista tehtävää, joka liittyy unionin oikeuden noudattamisen varmistamiseen, paitsi siinä tapauksessa, että sen olisi perustettava ratkaisunsa virheellisiin oikeudellisiin seikkoihin. Näin ollen unionin tuomioistuimella on tiettyjen menettelysääntöjen ja oikeuskäytännön mukaan toimivalta ottaa viran puolesta huomioon sellaisia oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluviksi katsottuja oikeudellisia perusteita, joiden perusteella unionin tuomioistuin voi ylittää asianosaisten esittämät perusteet ja perustelut. Kyseiset tapaukset liittyvät sekä unionin tuomioistuimen oikeudenkäyntimenettelyyn⁵³ että riidanalaisen toimen laillisuuteen.⁵⁴

101. Yleisesti ottaen unionin tuomioistuimen tehtävänä on ottaa omasta aloitteestaan huomioon unionin oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvan säännön rikkominen silloin, kun kyseinen sääntö näyttää olevan riittävän tärkeä, jotta sitä voidaan pitää oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvana ja siitä on perusteltua määrätä seuraamus viran puolesta. Kun tällaisen säännön rikkominen todetaan, ei ole niinkään tärkeää tietää, onko toimenpiteessä myös virheitä, joita kantaja on esittänyt kumoamisvaatimuksensa tueksi, sillä unionin oikeusjärjestyksen puolustaminen sallii ja tarvittaessa myös velvoittaa toimien laillisuuden arvioijan katsomaan, että kyseessä olevassa toimenpiteessä on virhe, joka joka tapauksessa edellyttää sen kumoamista.⁵⁵

51 Jos valitus hyväksytään, näillä periaatteilla ei kuitenkaan voida kyseenalaistaa – käsiteltävässä asiassa – sellaisten BA:n esittämien vaatimusten tutkittavaksi ottamista, jotka liittyvät vaatimusten muuttamista koskevaan vaatimukseen, jonka unionin yleinen tuomioistuin on yksiselitteisesti hylännyt valituksenalaisessa tuomiossa, ja jotka muodostavat valituksen mahdollisen tutkittavaksi ottamisen väistämättömän oikeudellisen seurauksen (ks. tämän ratkaisuehdotuksen 66–70 kohta).

52 Kuten Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 45 artiklan toisessa kohdassa tarkoitettujen ennalta arvaamattomien seikkojen tai ylivoimaisen esteen tapauksessa. Ks. tästä esim. määräys 12.7.2016, Vichy Catalán v. EUIPO (C-399/15 P, ei julkaistu, EU:C:2016:546, 23 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

53 Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 53 artiklan 2 kohdan mukaisesti unionin tuomioistuin voi todeta omasta aloitteestaan, että asia on selvästi unionin tuomioistuimen toimivaltaan kuulumaton tai että kanteen tutkittavaksi ottamisen edellytykset selvästi puuttuvat (ks. myös työjärjestyksen 181 artikla); työjärjestyksen 150 artiklan mukaan unionin tuomioistuin voi todeta omasta aloitteestaan, että kanne on jätettävä tutkimatta ehdottoman prosessinedellytyksen puuttumisen vuoksi.

54 Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan unionin tuomioistuin voi siten todeta omasta aloitteestaan toimen antajan toimivallan puuttumisen (ks. tuomio 13.7.2000, Salzgitter v. komissio, C-210/98 P, EU:C:2000:397, 56 kohta) ja olennaisen menettelymääräyksen rikkomisen eli ne sääntöjenvastaisuudet, jotka vaikuttavat toimen muotoon tai noudatettuun menettelyyn ja jotka loukkaavat kolmansien tai toimen kohteena olevien henkilöiden oikeuksia tai jotka saattavat vaikuttaa kyseisen toimen sisältöön; tällaisia ovat sääntöjenmukaisen todistusvoimaiseksi saattamisen laiminlyönti (tuomio 6.4.2000, komissio v. Solvay, C-287/95 P ja C-288/95 P, EU:C:2000:189, 55 kohta), tiedoksiannon puuttuminen (tuomio 8.7.1999, Hoechst v. komissio, C-227/92 P, EU:C:1999:360, 72 kohta) ja toimen perustelujen puuttuminen (ks. esim. tuomio 2.12.2009, komissio v. Irlanti ym., C-89/08 P, EU:C:2009:742, 34 ja 35 kohta).

55 Ks. julkisasiamies Botin ratkaisuehdotus komissio v. Irlanti ym. (C-89/08 P, EU:C:2009:298, 64 kohta). On kuitenkin todettava, että julkisasiamies Bot täsmensi samassa ratkaisuehdotuksessa joissakin aiemmissa kohdissa, että koska asian määrittävät ja rajaavat asianosaiset, unionin tuomioistuimet ”eivät voi ylittää asianosaisten vaatimuksissa esitetyjä vaatimuksia” (59 kohta).

102. Unionin tuomioistuin ei ole koskaan määritellyt täsmällisesti oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvaa perustetta eikä esittänyt abstraktisti kriteerejä, joiden avulla voidaan todeta, kuuluuko jokin peruste oikeusjärjestyksen perusteisiin. Oikeuskäytännössä on kuitenkin seikkoja, jotka auttavat rajaamaan nämä kriteerit melko tarkasti unionin oikeusjärjestyksen osalta.

103. Kuten olen jo useaan otteeseen korostanut,⁵⁶ kannatan lähestymistapaa, jota julkisasiamies Jacobs esittää ratkaisuehdotuksessaan *Salzgitter v. komissio* (C-210/98 P, EU:C:2000:172).⁵⁷ Näin ollen katson, että kyse on oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvasta perusteesta, kun rikkomisen kohteena olleen säännön tarkoituksena on edistää unionin oikeusjärjestyksen perustavanlaatuisia tavoitteita tai arvoa ja sillä on merkittävä asema kyseisen tavoitteen tai arvon toteutumisessa ja kun kyseinen sääntö on annettu kolmansien hyväksi tai yleiseksi hyödyksi eikä vain niiden henkilöiden hyväksi, joita asia välittömästi koskee.

104. Kyse on siis ”korostuneesta” laillisuusvaatimuksesta, joka liittyy oikeusjärjestyksen perusteiden (*ordre public*) suojaamiseen, eli unionin oikeusjärjestyksen perusarvojen suojaamiseen kolmansien tai yleisesti yhteisön edun vuoksi, ja joka siten oikeuttaa unionin tuomioistuinten oikeuden/velvollisuuden ottaa omasta aloitteestaan huomioon oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvat perusteet, vaikka se ylittäisi näin ne kanneperusteet, jotka asianosaiset ovat sille esittäneet vaatimustensa tueksi.

d) Unionin tuomioistuimille kuuluvan kumoamisvallan ulottuvuus, kun ne ottavat oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvan perusteen huomioon omasta aloitteestaan

105. Oikeuttaako tällainen ”korostunut” laillisuusvaatimus, joka liittyy oikeusjärjestyksen perusteiden suojaamiseen ja joka muodostaa perustan unionin tuomioistuinten oikeudelle ottaa omasta aloitteestaan huomioon oikeudellisen perusteen, myös kumoamisvallan laajentamisen siten, että unionin tuomioistuimet voivat ylittää kantajan vaatimukset? Voivatko unionin tuomioistuimet kyseenalaistaa tämän vaatimuksen perusteella sellaiset päätöksen osat, jotka eivät ole kanteen kohteena ja joista on tullut kantajan osalta lopullisia?

106. Näihin kysymyksiin annettava vastaus riippuu lopulta siitä, mikä edellä kuvatuista vaatimuksista asetetaan ensisijaiseksi.

107. Tätä valintaa tehdessään unionin tuomioistuimella näyttää mielestäni olevan kolme vaihtoehtoa, joista vain kolmas vakuuttaa minut jäljempänä esitettyjen syiden vuoksi.

108. Ensimmäinen vaihtoehto on seurata BA:n esittämää väitettä ja asettaa ensisijaiseksi ”korostunut” laillisuusvaatimus toteamalla, että unionin tuomioistuin voi ylittää asianosaisten vaatimukset, kun se ottaa oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvan perusteen huomioon omasta aloitteestaan. On myönnettävä, että tällaisessa lähestymistavassa on oma logiikkansa. Jos nimittäin rikottu sääntö on niin merkittävä, että sen katsotaan kuuluvan oikeusjärjestyksen perusteisiin ja sen rikkominen voidaan todeta viran puolesta, unionin tuomioistuinten on voitava korjata kyseisestä rikkomisesta johtuva sääntöjenvastaisuus asianosaisten vaatimuksista riippumatta. Tämä lähestymistapa on yhteensopiva sen seikan kanssa, että unionin tuomioistuimilla on oikeus ottaa omasta aloitteestaan huomioon

⁵⁶ Ks. ratkaisuehdotukseni *Bensada Benallal* (C-161/15, EU:C:2016:3, 67 kohta ja sitä seuraavat kohdat oikeuskäytäntöviittauksineen).

⁵⁷ Ks. 141 ja 142 kohta.

oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvat perusteet, mikä poikkeaa ne ultra petita -periaatteesta, kun ”petita” ymmärretään laajasti, kuten olen todennut tämän ratkaisuehdotuksen 91 ja 92 kohdassa. Vaikka tälle lähestymistavalle löytyy jossain määrin tukea oikeuskäytännöstä, kyseinen oikeuskäytäntö on implisiittistä, erillistä ja vanhaa ja koskee nähdäkseni ainoastaan henkilöstöasioita.⁵⁸

109. Toinen vaihtoehto olisi se, että asianosaisten ilmaistessa kantansa (kuten kontradiktorisen periaatteen noudattaminen edellyttää)⁵⁹ perusteesta, jonka unionin tuomioistuin aikoo ottaa huomioon omasta aloitteestaan, näille annettaisiin mahdollisuus tarkistaa vaatimustensa laajuutta kyseisen perusteen valossa.

110. Kolmannessa vaihtoehdossa, jonka unionin yleinen tuomioistuin valitsi, jota komissio tukee ja jota itsekin pidän parhaana, ensisijaisiksi asetetaan ne ultra petita -periaatteeseen ja oikeusvarmuuteen (suhteessa kanteen nostamisen määräaikoihin) liittyvät vaatimukset rajaamalla unionin tuomioistuimen kumoamisvalta asianosaisten vaatimuksiin.

111. Seuraavat seikat ovat mielestäni merkityksellisiä tässä yhteydessä.

112. Ensin on tarkasteltava tuomiota AssiDomän, jonka merkityksellisyydestä asianosaiset ovat keskustelleet. Kyseisessä asiassa oli myös kyse kilpailua rajoittavia kartelleja koskevan päätöksen laillisuudesta, ja siinä annettussa tuomiossa katsottiin, että jonkin päätöksen kumoaminen yhden kantajan osalta tuomiolla ei vaikuta sellaisen toisen samanlaisen tai samankaltaisen päätöksen pätevytyteen, joka on samalla tavalla lainvastainen mutta joka koskee adressaattia, joka ei ole riitauttanut kyseistä päätöstä kanteen nostamisen määräajassa.⁶⁰ Tämän ratkaisun tueksi viitattiin ne ultra petita -periaatteeseen sekä oikeusvarmuutta koskeviin vaatimuksiin, jotka ovat kanteen nostamisen määräajan noudattamisen perustana.

113. Nyt käsiteltävä asia eroaa toki tietyiltä osin tuomiosta AssiDomän. Tuomiossa AssiDomän komission päätöksen lainvastaisuus ei ensinnäkään johtunut nyt käsiteltävän asian tapaan oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvan säännön rikkomisesta.⁶¹ Tuomiossa AssiDomän oli toiseksi kyse tilanteesta, jossa yritykset eivät olleet nostaneet kannetta päätöksestä, jonka adressaatteja ne olivat ja jonka muuttamista ne vaativat kanteen nostamisen määräajan päätyttyä vaatimalla, että toteamus, jossa unionin tuomioistuin katsoi kyseisen päätöksen lainvastaiseksi saman päätöksen toisen adressaatin nostaman kanteen yhteydessä, laajennetaan koskemaan myös niitä. Käsiteltävässä asiassa BA sen sijaan on riitauttanut unionin tuomioistuimissa – kanteen nostamiselle asetetussa määräajassa – riidanalaisen päätöksen laillisuuden tai tarkemmin sanottuna ainoastaan yhden sen osan laillisuuden.

58 Eräissä henkilöstöasioita koskevassa tuomiossa katsottiin osittaisen kumoamiskanteen tutkittavaksi ottamista ratkaistaessa, että ”– jos yhteisöjen tuomioistuin kumoaisi toimenpiteen kokonaan, se ratkaisisi asian sellaisilta osin, jota kanteessa ei ole vaadittu (ultra petita), vaikka riidanalaista päätöstä ei ole riitautettu valtion oikeusjärjestyksen perusteisiin (ordre public) liittyvän perusteen nojalla” (tuomio 28.6.1972, Jamet v. komissio, 37/71, EU:C:1972:57, 12 kohta); kyseisen tuomion perusteella julkisasiamies Tesaro katsoi 15.5.1997 esittämässään ratkaisuehdotuksessaan TWD v. komissio (C-355/95 P, EU:C:1996:483, 24 kohta), että jos kyseisessä asiassa olisi otettu viran puolesta huomioon oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluva peruste, joka koskee riidanalaisten päätösten perustelujen puuttumista, kyseiset päätökset olisi voitu kumota jopa ylittämällä osittaista kumoamista koskeva kantajan vaatimus.

59 Tuomio 2.12.2009, komissio v. Irlanti ym. (C-89/08 P, EU:C:2009:742, 50–62 kohta).

60 Ks. erityisesti 14.9.1999 annetun tuomion komissio v. AssiDomän Kraft Products ym. (C-310/97 P, EU:C:1999:407) 52–62 kohta.

61 Tuomiossa AssiDomän käsitellyn komission päätöksen kumoaminen perustui nimittäin useisiin puolustautumisoikeuksien loukkaamisiin sekä tiettyjä kilpailua rajoittavia menettelytapoja koskevan näytön puuttumiseen (ks. tuomio 31.3.1993, Ahlström Osakeyhtiö ym. v. komissio, C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 ja C-125/85–C-129/85, EU:C:1993:120, 52, 127, 138, 147, 154 ja 167 kohta). Puolustautumisoikeuksien kunnioittamisen kuulumattomuudesta oikeusjärjestyksen perusteisiin ks. ratkaisuehdotukseni Bensada Benallal (C-161/15, EU:C:2016:3, 60 kohta ja sitä seuraavat kohdat ja erityisesti 93 kohta).

114. Näistä eroista huolimatta tuomio AssiDomän on kuitenkin mielestäni merkityksellinen nyt käsiteltävän asian arvioinnissa, koska unionin tuomioistuin teki kyseisessä asiassa selvän valinnan: laillisuusvaatimuksen ja oikeusvarmuuden vaatimuksen välistä tasapainoa arvioidessaan unionin tuomioistuin asetti ensisijaiseksi viimeksi mainitun.⁶²

115. Käsiteltävällä asialla on siten yhtymäkohtia tuomion AssiDomän kanssa. Nyt käsiteltävässä asiassa on niin ikään kyse laillisuusvaatimuksen (joka liittyy käsiteltävässä asiassa oikeusjärjestyksen perusteisiin) ja oikeusvarmuuden vaatimuksen (joka myös liittyy oikeusjärjestyksen perusteisiin) asettamisesta vastakkain tarkasteltaessa sellaisten riidanalaisen päätöksen osien, joita BA ei ole riitauttanut kanteen nostamisen määräajassa, lopullisuutta BA:n osalta. Käsiteltävässä asiassa viimeksi mainittuun vaatimukseen liittyy, toisin kuin tuomiossa AssiDomän, myös unionin tuomioistuinten kumoamisvaltaa koskevat rajoitukset, jotka johtuvat ne ultra petita -periaatteesta sellaisena kuin sitä kuvaan tämän ratkaisuehdotuksen 82–90 kohdassa.

116. Unionin tuomioistuin on myös oikeuskäytännössään yksilöinyt tilanteen, jossa oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvat laillisuusvaatimukset on asetettava ensisijaisiksi oikeusvarmuuden vaatimuksiin (sekä ne ultra petita -periaatteeseen liittyviin vaatimuksiin) nähden.

117. Kyse on tapauksesta, jossa toimeen liittyvä lainvastaisuus on niin vakava ja ilmeinen, ettei sitä voida hyväksyä unionin oikeusjärjestyksessä, ja kyseistä toimea on siten pidettävä mitättömänä. Tällaisessa tapauksessa unionin tuomioistuin on todennut, että unionin tuomioistuimilla on oikeus katsoa, ettei kyseisellä toimella ole oikeusvaikutuksia, vaikka toimi riitautettaisiin vasta kanteen nostamisen määräajan päätyttyä.⁶³ Vaikka unionin tuomioistuimella ei ole vielä ollut tilaisuutta tämentää tätä yksiselitteisesti, on katsottava, että näin poikkeuksellisessa tilanteessa unionin tuomioistuimet voivat todeta riidanalaisen toimen mitättömäksi, vaikka se ylittäisi asianosaisten vaatimukset poikkeamalla ne ultra petita -periaatteesta.

118. Unionin tuomioistuin on kuitenkin todennut nimenomaisesti, että unionin toimielinten toimen mitättömäksi toteamisen seuraukset ovat vakavia, joten on selvää, että oikeusvarmuussyistä toimi voidaan katsoa mitättömäksi ainoastaan äärimmäisissä tilanteissa,⁶⁴ joissa kyseessä olevaan toimeen liittyy erityisen vakavia ja ilmeisiä virheitä.⁶⁵

119. Tuomiossa AssiDomän omaksutusta lähestymistavasta poiketen laillisuusvaatimus voi näin ollen oikeuttaa vain tällaisissa äärimmäisissä tilanteissa sen, että unionin tuomioistuimet voivat ylittää rajat, jotka asetetaan sen harjoittamaa laillisuusvalvontaa koskevissa säännöissä ja jotka perustuvat erityisesti tämän ratkaisuehdotuksen 94–98 kohdassa käsiteltyn oikeudellisten tilanteiden vakautta koskevaan vaatimukseen sekä tämän ratkaisuehdotuksen 90 kohdassa käsiteltyn toimielinten välistä tasapainoa koskevaan vaatimukseen.

62 Lainatakseni samaa värikästä ilmaisua, jota julkisasiamies Ruiz-Jarabo Colomer käytti 28.1.1999 esittämässään ratkaisuehdotuksessaan komissio v. AssiDomän Kraft Products ym. (C-310/97 P, EU:C:1999:36), unionin tuomioistuin valitsi mieluummin ”epäoikeudenmukaisuuden” kuin ”epäjärjestyksen” (1 kohta).

63 Ks. tästä tuomio 26.2.1987, Consorzio Cooperative d’Abruzzo v. komissio (15/85, EU:C:1987:111, 10 kohta) ja tuomio 15.6.1994, komissio v. BASF ym. (C-137/92 P, EU:C:1994:247, 49 kohta). Näiden periaatteiden konkreettisesta soveltamisesta ks. tuomio 10.12.1969, komissio v. Ranska (6/69 ja 11/69, ei julkaistu, EU:C:1969:68, 11–13 kohta), jossa analysoitiin riidanalaisen toimen mahdollista mitättömyyttä kanteen nostamisen määräajan päätyttyä.

64 Tuomio 15.6.1994, komissio v. BASF ym. (C-137/92 P, EU:C:1994:247, 50 kohta).

65 Ks. mm. tuomio 11.10.2016, komissio v. Italia (C-601/14, EU:C:2016:759, 33 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

120. Sitä, että jonkin päätöksen perustelut todetaan puutteellisiksi yhden adressaatin osalta – vaikka tämä merkitsisi vakavaa ja ilmeistä lainvastaisuutta ja saattaisi tehdä riidanalaisesta toimesta kokonaisuudessaan lainvastaisen –, ei mielestäni voida kyseisen toimen mitättömäksi katsomisen edellytysten puuttuessa⁶⁶ katsoa yhdeksi sellaisista äärimmäisistä tilanteista, joiden unionin tuomioistuin on todennut olevan omiaan oikeuttamaan edellä mainittujen rajojen ylittämisen.

121. Laillisuusvaatimus, jota pidän ”korostuneena”, koska se liittyy oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvan säännön rikkomiseen, toki oikeuttaa sen, että unionin tuomioistuimet toteavat tällaisen lainvastaisuuden viran puolesta. Mielestäni tämä vaatimus ei kuitenkaan oikeuta sitä, että unionin tuomioistuimet voisivat ylittää toimivaltansa rajat, sellaisina kuin ne rajataan konkreettisesti kantajan esittämässä oikeussuojaa koskevassa vaatimuksessa ja sellaisina kuin niitä tarkennetaan tämän vaatimuksissa, ja siten kyseenalaistaisivat päätöksen osien, joita ei ole riitautettu, lopullisuuden kantajaan nähden.

122. Tässä yhteydessä on todettava, että juuri kanteen kohteena olevan päätöksen adressaatti on määrittänyt konkreettisesti unionin tuomioistuinten toimenpiteiden rajat täsmentäessään vaatimuksissaan tarvitsemansa oikeussuojan laajuuden.

123. Tässä mielessä se, että unionin tuomioistuimet ottavat oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvan perusteen huomioon omasta aloitteestaan, ei mielestäni myöskään oikeuta kyseisten rajojen muuttamista asian käsittelyn aikana. Tämän ratkaisuehdotuksen 95 kohdassa viitatussa oikeuskäytännöstä ilmenee ensinnäkin, etteivät unionin tuomioistuimet voi asettaa kanteen nostamisen määräaika. Lisäksi sellainen peruste, jonka kantaja olisi hyvin voinut itsekin esittää, ei muodosta uutta seikkaa, joka voisi oikeuttaa vaatimusten muuttamisen.⁶⁷ Näistä syistä tämän ratkaisuehdotuksen 109 kohdassa mainitsemani toinen vaihtoehto ei vakuuta minua.

124. Tästä on todettava, kuten tämän ratkaisuehdotuksen 45 kohdasta ja valituksenalaisen tuomion 90 kohdasta ilmenee, että vaatimusten mahdolliseen muuttamiseen sovelletaan joka tapauksessa hyvin tiukkoja muotovaatimuksia, joita BA ei ole unionin yleisen tuomioistuimen mukaan täyttänyt käsiteltävässä asiassa.

125. Mielestäni tästä seuraa, ettei unionin yleinen tuomioistuin ole tehnyt oikeudellista virhettä katsoessaan, että BA:n kanteessaan esittämät vaatimukset rajoittivat sen toimivaltaa, kun se teki päätelmänsä todettuaan riidanalaisen päätöksen perustelut puutteellisiksi.

126. Nyt käsiteltävän asian kaltaisessa tapauksessa, jossa on vastakkain kaksi oikeusjärjestyksen perustavanlaatuisia periaatetta, joista jompikumpi on asetettava ensisijaiseksi, mikään ratkaisu ei tietenkään ole täysin tyydyttävä. Tuomiossa AssiDomän omaksuttu lähestymistapa johti siihen, että lainvastaiseksi katsotulla päätöksellä oli edelleen oikeusvaikutuksia, koska siitä oli tullut lopullinen. Käsiteltävässä asiassa lopputulos on vastaava: sillä riidanalaisen päätöksen osalla, joka ei ole kanteen kohteena, on lainvastaisuudestaan huolimatta edelleen oikeusvaikutuksia. Samoin kuin tuomiossa AssiDomän tämä lopputulos on vain seurausta siitä, ettei BA ole riitauttanut kyseistä riidanalaisen päätöksen osaa.

127. On vielä tarkasteltava lyhyesti muita BA:n esittämiä väitteitä, jotka eivät kuitenkaan kyseenalaista ehdottamaani ratkaisua.

⁶⁶ Käsiteltävässä asiassa puuttuu erityisesti ilmeisyyttä koskeva edellytys, mistä on osoituksena se, ettei BA ole yksilöinyt kyseistä puutetta eikä myöskään ole tuonut sitä esiin unionin yleisessä tuomioistuimessa nostamassaan kanteessa. Tilanne olisi eri, jos kyseisestä toimesta puuttuisivat kokonaan perustelut; ks. tästä tuomio 10.12.1957, Société des usines à tubes de la Sarre v. Haute autorité (1/57 ja 14/57, EU:C:1957:13, s. 220).

⁶⁷ Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 45 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen.

128. En ensinnäkään usko, että unionin yleisen tuomioistuimen soveltama lähestymistapa on johtanut yhdenvertaisen kohtelun periaatteen loukkaamiseen. On nimittäin selvää, ettei BA:n tilanne ollut sama kuin sellaisten muiden riidanalaisen päätöksen riitauttaneiden liikenteenharjoittajien tilanne, joiden osalta unionin yleinen tuomioistuin kumosi kyseisen päätöksen kokonaan. Toisin kuin BA, kyseiset liikenteenharjoittajat olivat nimittäin kaikki vaatineet esittämässään vaatimuksissa, että riidanalainen päätös kumotaan kokonaan.

129. Kansallisissa tuomioistuimissa käytävät vahingonkorvausta koskevat menettelyt, joihin unionin yleinen tuomioistuin viittaa valituksenalaisen tuomion 39–42 kohdassa, eivät uskoakseni myöskään voi oikeuttaa sitä, että unionin tuomioistuimet lausuisivat kanteen ulkopuolisesta seikasta (ultra petita). Mahdollisen yksityisoikeudellisen korvausvastuun syntyminen sen seurauksena, että kantajan kilpailunvastaiset menettelyt aiheuttavat vahinkoa, ei nimittäin lähtökohtaisesti voi vaikuttaa unionin tuomioistuinten SEUT 263 artiklan mukaisen toimivallan harjoittamiseen.

130. Tämän ratkaisuehdotuksen 77 kohdassa mainittu BA:n väite, joka koskee hyvään oikeudenhoitoon mahdollisesti liittyviä ongelmia, ei myöskään voi oikeuttaa poikkeamista unionin tuomioistuinten toimivallan rajoituksista siten, että unionin tuomioistuimet voisivat lausua kanteen ulkopuolisesta asiasta. Tästä on todettava, että jos joku asianosainen esittää vaatimuksia, joiden tueksi ei esitetä kanteessa minkäänlaisia perusteita, kyseiset vaatimukset hylätään. Lisäksi vaatimuksen ulottuvuus (eli vaaditun kumoamisen laajuus) määrittää kanteen vaatimusosaa riippumatta siitä, ovatko vaatimusten tueksi esitetyt perusteet perusteltuja vai perusteettomia. Vaikka kumoamisvaatimuksen tueksi esitetyt perusteet olisivat perusteettomia, unionin tuomioistuimet voivat aivan hyvin kumota riidanalaisen toimen kanteen vaatimusosan asettamissa rajoissa, jos ne ottavat omasta aloitteestaan huomioon sellaisen oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvan perusteen, jonka johdosta kyseessä oleva toimi on kumottava.

131. Tästä seuraa, että BA:n ensimmäinen valitusperuste on hylättävä.

C. Toinen valitusperuste, joka koskee perusoikeuskirjan 47 artiklassa vahvistetun tehokkaan oikeussuojan periaatteen loukkaamista

1. Lyhyt yhteenveto asianosaisten lausumista

132. Toisessa valitusperusteessaan BA väittää, että vaikka todettaisiin, ettei unionin yleinen tuomioistuin ole tehnyt oikeudellista virhettä perustaessaan ratkaisunsa ne ultra petita -periaatteeseen, unionin yleinen tuomioistuin on joka tapauksessa loukannut hierarkiassa ylempää perusoikeuskirjan 47 artiklassa vahvistettua tehokkaan oikeussuojan periaatetta rajatessaan kumoamisen koskemaan vain kannekirjelmässä esitetyjä vaatimuksia.

133. BA:n mukaan sekä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännöstä⁶⁸ että unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä⁶⁹ ilmenee, että kyseinen periaate edellyttää sekä oikeuskysymysten että tosiseikkoja koskevien kysymysten osalta täysimääräistä ja kokonaisvaltaista valvontaa, joka kohdistuu komission päätökseen määrätä seuraamuksia kilpailusääntöjen vastaisista menettelytavoista. Tähän valvontaan on kuuluttava myös valta kumota kyseinen päätös.

68 Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 27.9.2011, Menarini Diagnostics Srl v. Italia, nro 43509/08.

69 Tuomio 8.12.2011, Chalkor v. komissio (C-386/10 P, EU:C:2011:815) ja tuomio 8.12.2011, KME Germany ym. v. komissio (C-389/10 P, EU:C:2011:816).

134. BA huomauttaa, että unionin yleinen tuomioistuin totesi valituksenalaisessa tuomiossa riidanalaisen päätöksen olevan ristiriitainen ja katsoi, että kyseiset ristiriitaisuudet olivat loukanneet BA:n puolustautumisoikeuksia ja estäneet tuomioistuinta harjoittamasta laillisuusvalvontaansa. BA:n mukaan unionin yleinen tuomioistuin ei kuitenkaan tehnyt näistä toteamuksista tarvittavia päätelmiä valituksenalaisen tuomion tuomiolauselmassa. BA:n mielestä unionin yleinen tuomioistuin on näin toimiessaan loukannut tehokkaan oikeussuojan periaatetta. Kyseiset ristiriitaisuudet aiheuttavat BA:n mukaan erityisen vakavia ongelmia kansallisissa vahingonkorvausmenettelyissä, jotka liittyvät riidanalaisessa päätöksessä esitettyihin toteamuksiin.

135. Komission mukaan BA:n toinen valitusperuste on perusteeton.

2. Analyysi

136. Unionin tuomioistuin on todennut, että perussopimuksissa määrätty valvonta, jota tuomioistuimet harjoittavat arvioidessaan komission päätöksiä, jotka koskevat seuraamusten määräämistä kilpailua rajoittavista menettelytavoista, ja joka muodostuu SEUT 263 artiklassa määrätystä laillisuusvalvonnasta - jota täydentää asetuksen (EY) N:o 1/2003⁷⁰ 31 artiklassa säädetty sakon määrää koskeva täysi harkintavalta – ei ole ristiriidassa perusoikeuskirjan 47 artiklassa vahvistetun tehokkaan oikeussuojan periaatteen kanssa.⁷¹

137. Unionin tuomioistuin on kuitenkin katsonut kyseisen periaatteen noudattamisen edellyttävän, että unionin tuomioistuimet harjoittavat sekä oikeuskysymysten että tosiseikkoja koskevien kysymysten osalta täysimääräistä ja kokonaisvaltaista valvontaa, joka kohdistuu komission päätökseen, ja että niillä on toimivalta esimerkiksi kumota kyseinen päätös.⁷²

138. Samassa asiayhteydessä unionin tuomioistuin on myös todennut, että menettely unionin tuomioistuimissa on kontradiktorista ja että lukuun ottamatta oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvia perusteita – kuten riidanalaisen päätöksen perustelujen puuttuminen –, jotka unionin yleisen tuomioistuimen ja unionin tuomioistuimen on tutkittava viran puolesta, kantajan on esitettävä kyseistä päätöstä koskevat kanneperusteet ja todisteet niiden tueksi.⁷³

139. Unionin tuomioistuin on lisäksi katsonut, että sillä, että riidanalaista päätöstä ei ole tutkittu viran puolesta kaikilta osin, ei loukata tehokkaan oikeussuojan periaatetta. Unionin tuomioistuinten, joiden on kyllä vastattava kaikkiin esitettyihin kanneperusteisiin ja harjoitettava valvontaa niin oikeuskysymysten kuin tosiseikkoja koskevien kysymysten osalta, ei nimittäin tätä periaatetta noudattaakseen ole välttämätöntä tutkia viran puolesta asiakirja-aineistoa uudelleen.⁷⁴

140. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee myös, että prosessuaalisia määräaikoja koskevien unionin säännösten tiukka soveltaminen ei vaikuta millään tavalla tehokasta oikeussuojaa koskevaan oikeuteen, koska kyseisten määräaikojen tarkoituksena on täyttää oikeusvarmuuden vaatimukset ja välttää syrjintä tai mielivaltaisen kohtelu oikeudenkäytössä.⁷⁵ Oikeusvarmuuteen liittyvät syyt nimittäin ovat perusteena sille, että kanteen jättämisen määräaika rajoittaa olennaisesti oikeutta viedä asia tuomioistuinten tutkittavaksi.⁷⁶

70 [SEUT 101 ja SEUT 102] artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta 16.12.2002 annettu neuvoston asetus (EYVL 2003, L 1, s. 1).

71 Tuomio 8.12.2011, Chalkor v. komissio (C-386/10 P, EU:C:2011:815, 67 kohta) ja tuomio 6.11.2012, Otis ym. (C-199/11, EU:C:2012:684, 63 kohta).

72 Tuomio 8.12.2011, Chalkor v. komissio (C-386/10 P, EU:C:2011:815, 67 kohta) ja tuomio 8.12.2011, KME Germany ym. v. komissio (C-389/10 P, EU:C:2011:816, 133 ja 136 kohta).

73 Tuomio 8.12.2011, Chalkor v. komissio (C-386/10 P, EU:C:2011:815, 64 kohta) ja tuomio 8.12.2011, KME Germany ym. v. komissio (C-389/10 P, EU:C:2011:816, 131 kohta). Ks. myös tuomio 6.11.2012, Otis ym. (C-199/11, EU:C:2012:684, 61 kohta).

74 Tuomio 8.12.2011, Chalkor v. komissio (C-386/10 P, EU:C:2011:815, 66 kohta).

75 Määräys 22.10.2010, Seacid v. parlamentti ja neuvosto (C-266/10 P, EU:C:2010:629, 30 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

76 Ks. vastaavasti määräys 12.9.2013, Ellinika Nafpigeia ja 2. Hoern v. komissio (C-616/12, ei julkaistu, EU:C:2013:884, 31 kohta).

141. Edellä viittaamastani oikeuskäytännöstä ilmenee, että vaikka perusoikeuskirjan 47 artiklassa vahvistettu tehokkaan oikeussuojan periaate edellyttääkin, että unionin tuomioistuimet harjoittavat sekä oikeuskysymysten että tosiseikkoja koskevien kysymysten osalta täysimääräistä ja kokonaisvaltaista valvontaa, joka kohdistuu kilpailunvastaista menettelyä koskevaan komission päätökseen, joka on riitautettu niissä, tuomioistuinvalvonnan tehokkuus ei ole esteenä sille, että tämän valvonnan harjoittaminen rajataan tietyillä menettelysäännöillä, jotka vastaavat erilaisia periaatteellisia vaatimuksia.

142. Unionin tuomioistuinten menettelyn kontradiktorisesta luonteesta sekä siitä, ettei perusoikeuskirjan 47 artiklassa vahvistetun oikeuden kunnioittaminen edellytä välttämättä riidanalaisen päätöksen tutkimista kaikilta osin, ilmenee, että sellainen määräämisperiaatteeseen perustuva tuomioistuinvalvonnan järjestelmä, jossa asianosaisten määrittävät oikeudenkäynnin kohteen ja jossa tuomioistuimet eivät voi ylittää asianosaisten asettamia rajoja, on yhteensopiva kyseisen oikeuden kanssa. Ei siis ole vastoin tehokkaan oikeussuojan periaatetta, että unionin tuomioistuinten harjoittama täysimääräinen ja kokonaisvaltainen valvonta, johon kuuluu toimivalta kumota riidanalainen päätös, rajataan asianosaisten kanteen vaatimusosassa esittämien vaatimusten mukaisesti.

143. Koska kanteen nostamisen määräaika koskevien sääntöjen tiukka soveltaminen ei vaikuta tehokasta oikeussuojaa koskevaan oikeuteen, tämän oikeuden kunnioittaminen ei millään tavalla edellytä, että unionin tuomioistuinten olisi asianosaisten tehokkaan oikeussuojan takaamiseksi laajennettava – poikkeamalla kyseisistä säännöistä⁷⁷ – asianosaisten esittämien vaatimusten ulottuvuus koskemaan myös niiden ulkopuolisia vaatimuksia, jolloin unionin tuomioistuinten harjoittama valvonta ulottuisi tutkittavaksi saatetun asian ulkopuolelle, ja tämä pätee myös sellaisissa tapauksissa, joissa unionin tuomioistuimet ottavat oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvan perusteen huomioon omasta aloitteestaan ja/tai toteavat puolustautumisoikeuksia loukatun.

144. Tästä seuraa, että tehokkaan oikeussuojan periaatteen kunnioittaminen ei edellyttänyt käsiteltävässä asiassa sitä, että unionin yleinen tuomioistuin ylittää BA:n esittämät vaatimukset, joten BA:n toinen valitusperuste on hylättävä.

145. Tässä tilanteessa katson, että BA:n valitus on hylättävä kokonaisuudessaan.

V. Oikeudenkäyntikulut

146. Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 184 artiklan 2 kohdan mukaan on niin, että jos valitus on perusteeton, unionin tuomioistuin tekee ratkaisun oikeudenkäyntikuluista. Työjärjestyksen 138 artiklan 1 kohdan, jota sovelletaan sen 184 artiklan 1 kohdan nojalla valituksen käsittelyyn, mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut.

147. Jos unionin tuomioistuin hyväksyy BA:n valitusta koskevan arviointini, BA häviää asian. Ehdotan, että unionin tuomioistuin velvoittaa BA:n korvaamaan tähän valitukseen liittyvät oikeudenkäyntikulut, koska komissio on näin vaatinut.

VI. Ratkaisuehdotus

148. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin ratkaisee asian seuraavasti:

– Valitus hylätään.

⁷⁷ Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 43 ja 98 kohta.

- British Airways plc velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.